

**GŁÓWNY
URZĄD STATYSTYCZNY**
CENTRAL
STATISTICAL OFFICE

**URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY**
STATISTICAL OFFICE
IN BYDGOSZCZ

OSOBY POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY W 2012 R.

**PEOPLE OVER 50
ON THE LABOUR MARKET IN 2012**

INFORMACJE
I OPRACOWANIA
STATYSTYCZNE

INFORMATION AND
STATISTICAL STUDIES

ZESPÓŁ REDAKCYJNY EDITORIAL BOARD

Przewodniczący *President*

Wioletta Zwara

Redaktor Główny *Editor in chief*

Barbara Ptaszyńska

Sekretarz *Secretary*

Małgorzata Rybak

**Autorzy opracowania
i opracowanie tablic**

***Authors of publication
and preparation of tables***

Michał Miguła, Wiktor Parysek, Agnieszka Piórek, Małgorzata Saroska,
Aleksandra Schreiber, Małgorzata Soból, Paweł Stopiński

— Referat Metodologii Badań Rynku Pracy — *Labour Market Methodology Section*

pod kierunkiem *supervised by*
dra Macieja Ryczkowskiego

— Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy — *Surveys and Analysis of Labour Market Centre*

pod kierunkiem *supervised by*
dra Dominika Śliwickiego

**Autor części
Analiza taksonomiczna rynku pracy według
województw w 2012 r.**

***Author of the part
Taxonomic analysis of Labour Market by
voivodship in 2012***

dr Marek Ręklewski

— Oddział we Włocławku — *Branch in Włocławek*

Małgorzata Saroska

— Referat Metodologii Badań Rynku Pracy — *Labour Market Methodology Section*

**Redakcja merytoryczna i techniczna, korekta,
skład i grafika komputerowa**

***Editorial and technical supervision, proof-
-reading, typesetting and computer graphics***

Ewa Liminowicz, Adam Mańkowski

— Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych — *Kujawsko-Pomorski Regional Survey Centre*

pod kierunkiem *supervised by*
Małgorzaty Rybak

**Prosimy o podanie źródeł
przy publikowaniu danych GUS**

***When publishing SO data
please indicate source***

ISSN 2082-078X

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy ul. Konarskiego 1-3, 85-066 Bydgoszcz,
tel. 52 3669-390, fax 52 3669-356; internet – <http://bydgoszcz.stat.gov.pl>
e-mail: SekretariatUSBGD@stat.gov.pl

Przedmowa

Mam przyjemność przekazać Państwu piątą edycję ogólnopolskiej publikacji pt. „**Osoby powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2012 r.**”. Omawiana w niej problematyka dotyczy usytuowania osób powyżej 50 roku życia na polskim rynku pracy w oparciu o dane uzyskane z badań statystyki publicznej: Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, Bezrobocia rejestrowanego, Struktury wynagrodzeń oraz danych udostępnionych przez EUROSTAT.

Kontynuowanie omawianej problematyki pozwala na dokładną analizę tematu oraz szczegółowe porównanie sytuacji tych osób na przestrzeni lat.

W pierwszej części opracowania przedstawiono ogólną charakterystykę, w tym uwarunkowania demograficzne oraz podstawową analizę osób powyżej 50 roku życia na tle ogółu ludności. Sytuację badanej grupy osób w Polsce omówiono w podziale na regiony oraz na tle wybranych krajów Europy. W celu dostosowania formy prezentowania informacji do potrzeb Odbiorców poszczególne obszary analizy zostały uzupełnione tablicami przeglądowymi.

Druga część publikacji składa się z czterech bloków tematycznych: aktywności ekonomicznej ludności, pracujących, bezrobotnych oraz wynagrodzeń. Każdy z nich rozpoczyna się syntezą zjawiska, ułatwiającą zapoznanie się Czytelnika z omawianą tematyką. Dla zobrazowania sytuacji osób powyżej 50 roku życia na krajowym rynku pracy dane statystyczne przedstawiono w podziale na województwa.

Uzupełnieniem wydawnictwa jest analiza taksonomiczna rynku pracy według województw, której interesującym elementem jest ranking przedstawiający zróżnicowanie województw w oparciu o charakterystyki omawianej grupy osób na rynku pracy w Polsce.

W celu umożliwienia właściwej interpretacji prezentowanych informacji zachęcam do zapoznania się z treścią uwag metodycznych, które obejmują źródła i zakres danych statystycznych, sposoby prezentacji, stosowane klasyfikacje i grupowania oraz definicje najważniejszych pojęć znajdujących się w opracowaniu.

Przekazując Państwu niniejsze wydawnictwo, wyrażam nadzieję, że stanowić będzie kompendium informacji oraz wsparcie dla osób zainteresowanych tą problematyką. Liczę na wszelkie uwagi i opinie dotyczące publikacji, które pozwolą na wzbogacenie kolejnych edycji.

Zapraszam do współpracy z Urzędem Statystycznym w Bydgoszczy, zarówno w obszarze publikacji, jak i działań o charakterze analityczno-badawczym odpowiadających, w możliwie największym stopniu, na potrzeby Użytkowników danych statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Wioletta Zwara

Preface

I am pleased to enclose the fifth edition of the nationwide publication "People over 50 on the labour market in 2012". Discussed the issue relates to the position of people over 50 on the polish labour market based on data obtained from research of public statistics: Labour Force Survey, Registered unemployment, Structure of earnings as well as data disseminated by EUROSTAT.

The continuation of the elaboration permits to precisely analyse of the subject as well as detailed comparison of their situation through the years.

In the first part of the elaboration describes the general characteristic including demographic conditions and basic analysis of people over 50 against the total population. Discussed the situation of the studied group of people in Poland by regions as well as on the background of selected countries of Europe. In order to adapt the form of the presentation of information to the needs of individual recipients areas of analysis were completed review tables.

The second part of the publication consists of four subject areas covering: economic activity of the population, employed persons, unemployment and earnings. Each of the chapters begins with a synthesis of the phenomena that facilitates the Reader familiarity of the discussed subject. For better presentation purposes, statistical data regarding status of people over 50 in the domestic labour market is presented by each voivodship.

Supplement to the publication is the taxonomic analysis of the labour market by voivodships that an interesting element is ranking presenting diversity of the voivodships based on the basis of the characteristics of discussed group in the labour market in Poland.

In order to enable a proper interpretation of the presented information I encourage you to read of methodological notes which include sources and range of statistical data and presentations and used classifications and groupings as well as definitions of the most important concepts contained in the publication.

Presenting this publication, I hope that will be a compendium information and support of those interested in these issues. I look forward for all suggestions and proposals, which will allow for the enrichment of following editions.

I invite you to cooperation with the Statistical Office in Bydgoszcz both in the area of publication as well as in analytical and research area corresponding to, as far as possible, the needs of statistical data Users.

Director
of the Statistical Office in Bydgoszcz

Wioletta Zwara

SPIS RZECZY**CONTENTS**

		<i>Str. Page</i>
PRZEDMOWA	<i>PREFACE</i>	3
SPIS TABLIC	<i>LIST OF TABLES</i>	6
SPIS WYKRESÓW	<i>LIST OF GRAPHS</i>	11
SPIS MAP	<i>LIST OF MAPS</i>	13
I. ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH	I. <i>SOURCES AND SCOPE OF DATA</i>	14
II. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ	II. <i>MAIN DEFINITIONS</i>	17
III. CHARAKTERYSTYKA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY	III. <i>CHARACTERISTIC OF PEOPLE OVER 50 ON THE LABOUR MARKET</i>	23
Uwarunkowania demograficzne	<i>Demographic conditions</i>	23
Wybrane dane o osobach powy- żej 50 roku życia na tle ludności ogółem	<i>Selected data about people over 50 on background of the total population</i>	27
Wybrane dane według regionów	<i>Selected data by regions</i>	30
Polska na tle wybranych krajów Europy	<i>Poland on the background of the European countries</i>	34
IV. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI	IV. <i>ECONOMIC ACTIVITY</i>	37
V. PRACUJĄCY	V. <i>EMPLOYED PERSONS</i>	42
VI. BEZROBOTNI	VI. <i>UNEMPLOYED PERSONS</i>	49
VII. WYNAGRODZENIA	VII. <i>WAGES AND SALARIES</i>	53
VIII. ANALIZA TAKSONOMICZNA RYNKU PRACY WEDŁUG WOJEWÓDZTW	VIII. <i>TAXONOMIC ANALYSIS OF LABOUR MARKET BY VOIVODSHIP</i>	57
Metody analizy danych	<i>Methods of data analysis</i>	57
Dobór zmiennych diagnostycznych	<i>Selection of diagnostic variables</i>	57
Budowa miernika syntetycznego	<i>Construction of the synthetic measure</i>	58
Grupowanie obiektów	<i>Grouping of objects</i>	61
Wyniki badań	<i>Survey results</i>	62

SPIS TABLIC

LIST OF TABLES

	Tabl. Table
III. CHARAKTERYSTYKA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY	
Ludność według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w latach 2009–2012 (BAEL)	I
Aktywność ekonomiczna ludności według płci i miejsca zamieszkania w latach 2009–2012 (BAEL)	II
Pracujący według statusu zatrudnienia, płci i miejsca zamieszkania w IV kwartale w latach 2009–2012 (BAEL)	III
Bezrobotni według kategorii, płci i miejsca zamieszkania w IV kwartale w latach 2009–2012 (BAEL)	IV
Bezrobotni według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w IV kwartale w latach 2009–2012 (BAEL)	V
Zarejestrowani bezrobotni według poziomu wykształcenia w latach 2009–2012 (MPIPS)	VI
Zarejestrowani bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w latach 2009–2012 (MPIPS).....	VII
Zarejestrowani bezrobotni według stażu pracy w latach 2009–2012 (MPIPS)	VIII
Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia według płci, miejsca zamieszkania i regionów w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	IX
Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według płci, miejsca zamieszkania i regionów w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	X
Zarejestrowani bezrobotni według regionów w 2012 r. (MPIPS)	XI
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci i regionów w 2012 r. (MPIPS)	XII
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy, płci i regionów w 2012 r. (MPIPS) ...	XIII
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci i regionów za październik 2012 r. (Z-12)	XIV
Współczynnik aktywności zawodowej według płci w Polsce i Unii Europejskiej	XV
Wskaźnik zatrudnienia według płci w Polsce i Unii Europejskiej	XVI
Stopa bezrobocia według płci w Polsce i Unii Europejskiej	XVII
Wskaźniki aktywności ekonomicznej ludności powyżej 50 roku życia według płci w wybranych krajach Europy w IV kwartale 2012 r.	XVIII
III. CHARACTERISTIC OF PEOPLE OVER 50 ON THE LABOUR MARKET	
<i>Population by education level, sex and place of residence in 2009–2012 (LFS)</i>	<i>I</i>
<i>Economic activity of the population by sex and place of residence in 2009–2012 (LFS)</i>	<i>II</i>
<i>Employed persons by employment status, sex and place of residence in 4th quarter of 2009–2012 (LFS)</i>	<i>III</i>
<i>Unemployed persons by categories, sex and place of residence in 4th quarter of 2009–2012 (LFS)</i>	<i>IV</i>
<i>Unemployed persons by education level, sex and place of residence in 4th quarter of 2009–2012 (LFS)</i>	<i>V</i>
<i>Registered unemployed persons by education level in 2009–2012 (MLSP)</i>	<i>VI</i>
<i>Registered unemployed persons by duration of unemployment in 2009–2012 (MLSP)</i>	<i>VII</i>
<i>Registered unemployed persons by work seniority in 2009–2012 (MLSP)</i>	<i>VIII</i>
<i>Economic activity of the population over 50 by sex, place of residence and regions in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	<i>IX</i>
<i>Economic activity of disabled persons over 50 by sex, place of residence and regions in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	<i>X</i>
<i>Registered unemployed persons by regions in 2012 (MLSP)</i>	<i>XI</i>
<i>Registered unemployed persons over 50 by education level, sex and regions in 2012 (MLSP)</i>	<i>XII</i>
<i>Registered unemployed persons over 50 by duration of unemployment, sex and regions in 2012 (MLSP)</i>	<i>XIII</i>
<i>Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by ownership sectors, sex and regions in October 2012 (Z-12)</i>	<i>XIV</i>
<i>Activity rate by sex in Poland and in the European Union</i>	<i>XV</i>
<i>Employment rate by sex in Poland and in the European Union</i>	<i>XVI</i>
<i>Unemployment rate by sex in Poland and in the European Union</i>	<i>XVII</i>
<i>Economic activity rates of population over 50 by sex and selected Europe countries in 4th quarter of 2012</i>	<i>XVIII</i>

Tabl.
Table**IV. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA**

Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia według płci, poziomu wykształcenia, grup wieku i stanu cywilnego w IV kwartale (BAEL)
Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według płci i poziomu wykształcenia w IV kwartale (BAEL)
Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia według płci i województw w IV kwartale (BAEL)
Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według płci i województw w IV kwartale (BAEL)
Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci i województw w IV kwartale (BAEL)

V. PRACUJĄCY

Pracujący według płci oraz miejsca zamieszkania, poziomu wykształcenia, statusu zatrudnienia, stażu pracy i grup sekcji PKD w IV kwartale (BAEL)
Pracujący niepełnosprawni według płci oraz miejsca zamieszkania, poziomu wykształcenia, statusu zatrudnienia i grup sekcji PKD w IV kwartale 2012 r. (BAEL)
Pracujący powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci oraz statusu zatrudnienia w IV kwartale (BAEL)
Pracujący niepełnosprawni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci oraz statusu zatrudnienia w IV kwartale (BAEL)
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według liczby godzin przepracowanych w badanym tygodniu, płci i grup wieku w IV kwartale (BAEL)
Pracujący powyżej 50 roku życia dojeżdżający do miejsca pracy według czasu dojazdu, płci i grup wieku w IV kwartale (BAEL)
Pracujący powyżej 50 roku życia dojeżdżający do miejsca pracy według odległości oraz płci i grup wieku w IV kwartale (BAEL)
Pracujący powyżej 50 roku życia według płci, grup wieku i sekcji PKD w IV kwartale (BAEL)
Pracujący powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i grup zawodów w IV kwartale (BAEL)

IV. ECONOMIC ACTIVITY

<i>Economic activity of the population over 50 by sex, education level, age groups and marital status in 4th quarter (LFS)</i>	1
<i>Economic activity of disabled persons over 50 by sex and education level in 4th quarter (LFS)</i>	2
<i>Economic activity of the population over 50 by sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	3
<i>Economic activity of disabled persons over 50 by sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	4
<i>Economic activity of the population over 50 by education level, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	5

V. EMPLOYED PERSONS

<i>Employed persons by sex and place of residence, education level, employment status, work seniority and groups of sections of the Polish Classification of Activities in 4th quarter (LFS)</i>	1(6)
<i>Employed disabled persons by sex and place of residence, education level, employment status and groups of sections of the Polish Classification of Activities in 4th quarter 2012 (LFS)</i>	2(7)
<i>Employed persons over 50 by education level, sex and employment status in 4th quarter (LFS)</i>	3(8)
<i>Employed disabled persons over 50 by educational level, sex and employment status in 4th quarter (LFS)</i>	4(9)
<i>Employees over 50 by number of worked in the reference week, hours, sex and age groups in 4th quarter (LFS)</i>	5(10)
<i>Employed persons over 50 commuting to work by time of the commuting, sex and age groups in 4th quarter (LFS)</i>	6(11)
<i>Employed persons over 50 commuting to work by distance, sex and age groups in 4th quarter (LFS)</i>	7(12)
<i>Employed persons over 50 by age groups, sex and sections of the Polish Classification of Activities in 4th quarter (LFS)</i>	8(13)
<i>Employed persons over 50 by age groups, sex and occupational groups in 4th quarter (LFS)</i>	9(14)

	Tabl. Table
V. PRACUJĄCY (cd.)	
Pracujący niepełnosprawni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci oraz grup zawodów w IV kwartale (BAEL)	10(15)
Pracujący powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci oraz województw w IV kwartale (BAEL)	11(16)
Pracujący niepełnosprawni powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci oraz województw w IV kwartale (BAEL)	12(17)
Pracujący powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci i województw w IV kwartale (BAEL)	13(18)
Pracujący powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i województw w IV kwartale (BAEL)	14(19)
Pracujący powyżej 50 roku życia według statusu zatrudnienia oraz płci i województw w IV kwartale (BAEL)	15(20)
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według liczby godzin przepracowanych w badanym tygodniu oraz płci i województw w IV kwartale (BAEL)	16(21)
Pracujący powyżej 50 roku życia według wybranych sekcji PKD, płci i województw w IV kwartale (BAEL)	17(22)
Pracujący powyżej 50 roku życia według wybranych grup zawodów, płci i województw w IV kwartale (BAEL)	18(23)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci oraz poziomu wykształcenia, stażu pracy, grup sekcji PKD i wielkich grup zawodów w październiku 2012 r. (Z-12)	19(24)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i poziomu wykształcenia w październiku 2012 r. (Z-12) ...	20(25)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i stażu pracy w październiku 2012 r. (Z-12)	21(26)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i sekcji PKD w październiku 2012 r. (Z-12)	22(27)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i wielkich grup zawodów w październiku 2012 r. (Z-12)	23(28)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci oraz województw w październiku 2012 r. (Z-12)	24(29)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	25(30)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	26(31)
V. EMPLOYED PERSONS (cont.)	
<i>Employed disabled persons over 50 by age groups, sex and occupational groups in 4th quarter (LFS)</i>	<i>10(15)</i>
<i>Employed persons over 50 by ownership sectors, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>11(16)</i>
<i>Employed disabled persons over 50 by ownership sectors, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>12(17)</i>
<i>Employed persons over 50 by education level, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>13(18)</i>
<i>Employed persons over 50 by age groups, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>14(19)</i>
<i>Employed persons over 50 by employment status, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>15(20)</i>
<i>Employees over 50 with employment contracts by hours and voivodship contracts by hours worked in reference week and sex and voivodships in 4th quarter (LFS) ...</i>	<i>16(21)</i>
<i>Employed persons over 50 by selected sections of the Polish Classification of Activities, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>17(22)</i>
<i>Employed persons over 50 by selected occupational groups, sex and voivodships in 4th quarter (LFS)</i>	<i>18(23)</i>
<i>Employees working over 50 by ownership sectors, sex and education level, work seniority, groups of sections of the Polish Classification of Activities and large occupational groups in October 2012 (Z-12)</i>	<i>19(24)</i>
<i>Employees working over 50 by age groups, sex and education level in October 2012 (Z-12)</i>	<i>20(25)</i>
<i>Employees working over 50 by age groups, sex and work seniority in October 2012 (Z-12)</i>	<i>21(26)</i>
<i>Employees working over 50 by age groups, sex and sections of the Polish Classification of Activities in October 2012 (Z-12)</i>	<i>22(27)</i>
<i>Employees working over 50 by age groups, sex and large occupational groups in October 2012 (Z-12)</i>	<i>23(28)</i>
<i>Employees working over 50 by ownership sectors, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i>	<i>24(29)</i>
<i>Employees working over 50 by education level, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i>	<i>25(30)</i>
<i>Employees working over 50 by age groups, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i>	<i>26(31)</i>

	Tabl. Table
V. PRACUJĄCY (dok.)	V. EMPLOYED PERSONS (cont.)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według stażu pracy, płci i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	<i>Employees working over 50 by work seniority, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i> 27(32)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według grup sekcji PKD, płci i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	<i>Employees working over 50 by groups of sections of the Polish Classification of Activities, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i> 28(33)
Pracownicy zatrudnieni powyżej 50 roku życia według wielkich grup zawodów, płci i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	<i>Employees working over 50 by large occupational groups, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)</i> 29(34)
VI. BEZROBOTNI	VI. UNEMPLOYED PERSONS
Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci, poziomu wykształcenia, rodzaju poszukiwanej pracy oraz okresu poszukiwania pracy w IV kwartale (BAEL)	<i>Unemployed persons over 50 by sex, education level, type of seeking and duration of unemployment in 4th quarter (LFS)</i> 1(35)
Bezrobotni powyżej 50 roku życia według okresu poszukiwania pracy, płci oraz poziomu wykształcenia w IV kwartale (BAEL)	<i>Unemployed persons over 50 by duration of job seeking, sex and education level in 4th quarter (LFS)</i> 2(36)
Bezrobotni niepełnosprawni powyżej 50 roku życia według okresu poszukiwania pracy, płci i miejsca zamieszkania w IV kwartale (BAEL)	<i>Unemployed disabled persons over 50 by duration of unemployment, sex and place of residence in 4th quarter (LFS)</i> 3(37)
Zarejestrowani bezrobotni według płci i województw (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons by sex and voivodships (MLSP)</i> 4(38)
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według miesięcy, płci i województw (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by month, sex and voivodships (MLSP)</i> 5(39)
Napływ i odpływ bezrobotnych powyżej 50 roku życia według miesięcy i województw (MPiPS)	<i>Inflow and outflow of unemployed persons over 50 by month and voivodships (MLSP)</i> 6(40)
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, miejsca zamieszkania, płci i województw (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by education level, place of residence, sex and voivodships (MLSP)</i> 7(41)
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy, miejsca zamieszkania, płci i województw (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by work seniority, place of residence, sex and voivodships (MLSP)</i> 8(42)
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy, miejsca zamieszkania, płci i województw (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by duration of unemployment, place of residence, sex and voivodships (MLSP)</i> 9(43)
Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa dla osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia według województw (MPiPS) ...	<i>Vocational guidance and vocational information for unemployed persons over 50 by voivodships (MLSP)</i> 10(44)
Uczestnictwo w aktywnych programach rynku pracy osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia według województw (MPiPS) ...	<i>Participation of unemployed persons over 50 in active labour market programmes by voivodships (MLSP)</i> 11(45)
Bezrobotni powyżej 50 roku życia uczestniczący w szkoleniach według poziomu wykształcenia i województw (MPiPS)	<i>Unemployed persons over 50 participating in trainings by education level and voivodships (MLSP)</i> 12(46)
Uczestnicy szkoleń powyżej 50 roku życia według stażu pracy i województw (MPiPS)	<i>Training's participants over 50 by work seniority and voivodships (MLSP)</i> 13(47)

VII. WYNAGRODZENIA

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci, poziomu wykształcenia, stażu pracy, grup sekcji PKD i wielkich grup zawodów za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i poziomu wykształcenia za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i stażu pracy za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i sekcji PKD za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i wielkich grup zawodów za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według sektorów własności, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup wieku, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według stażu pracy, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według grup sekcji PKD, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników powyżej 50 roku życia według wielkich grup zawodów, płci i województw za październik 2012 r. (Z-12)

VIII. ANALIZA TAKSONOMICZNA RYNKU PRACY WEDŁUG WOJEWÓDZTW

Ranking według województw w 2012 r.

Wartości średnie zmiennych w wyodrębnionych grupach i ogółem

VII. WAGES AND SALARIES

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by ownership sectors, sex, education level, work seniority, groups of sections of the Polish Classification of Activities and large occupational groups in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by age groups, sex and education level in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by age groups, sex and work seniority in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by age groups, sex and sections of the Polish Classification of Activities in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by age groups, sex and large occupational groups in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by ownership sectors, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by education level, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by age groups, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by work seniority, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by groups of sections of the Polish Classification of Activities, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

Average gross wages and salaries of employed persons over 50 by large occupational groups, sex and voivodships in October 2012 (Z-12)

VIII. ANALYSIS OF LABOUR MARKET BY VOIVODSHIPS

Ranking by voivodships in 2012

Variables' average values in selected groups and total

1(48)

2(49)

3(50)

4(51)

5(52)

6(53)

7(54)

8(55)

9(56)

10(57)

11(58)

1(59)

2(60)

SPIS WYKRESÓW

LIST OF GRAPHS

		Nr No	Str. Page
Ludność według płci i grup wieku	<i>Population by sex and age groups</i>	I	24
Stan ludności w 2012 r. oraz prognoza liczby ludności mobilnej i niemobilnej w latach 2015–2035	<i>Status of the population in 2012 and projection of number of mobile and non-mobile population in 2015–2035</i>	II	25
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w ludności ogółem w latach 1995–2012	<i>Share of pre-working and post-working age population in overall population in 1995–2012</i>	III	25
Współczynnik aktywności zawodowej według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Vocational activity rate by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	1	39
Ludność aktywna zawodowo według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Economically active persons by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	2	39
Bierni zawodowo według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Economically inactive people by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	3	40
Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia według grup wieku i płci w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Economic activity of the population over 50 by age group and sex in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	4	40
Ludność powyżej 50 roku życia aktywna zawodowo według stanu cywilnego w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Economically active persons over 50 by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	5	41
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według sektorów własności i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Employees over 50 by ownership sectors and education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	6	44
Struktura pracujących niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Structure of employed disabled persons over 50 by educational level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	7	44
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według sektorów własności i płci w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Employees over 50 by ownership sectors and sex in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	8	45
Struktura pracowników najemnych według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Structure of employees by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	9	45
Wskaźnik zatrudnienia według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Employment rate by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	10	46
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według płci oraz liczby przepracowanych godzin w tygodniu w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Employees over 50 by sex and number of weekly working hours in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	11	47
Struktura pracowników powyżej 50 roku życia według wielkich grup zawodów i województw w październiku 2012 r. (Z-12)	<i>Structure of employees over 50 by large occupational groups and voivodships in October 2012 (Z-12)</i>	12	48

SPIS WYKRESÓW (dok.)**LIST OF GRAPHS (cont.)**

		Nr No	Str. Page
Bezrobotni powyżej 50 roku życia według okresu poszukiwania pracy w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Unemployed persons over 50 by duration of job seeking in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	13	49
Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	<i>Structure of unemployed persons by education level in 4th quarter of 2012 (LFS)</i>	14	50
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy w 2012 r. (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by work seniority in 2012 (MLSP)</i>	15	52
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy w 2012 r. (MPiPS)	<i>Registered unemployed persons over 50 by duration of unemployment in 2012 (MLSP)</i>	16	52
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia i województw za październik 2012 r. (Z-12) ...	<i>Average Gross wages and salaries of employed persons over 50 by education level and voivodships in October 2012 (Z-12)</i>	17	54
Grupowanie województw metodą Warda w 2012 r.	<i>Voivodship clustering using Ward's method in 2012</i>	18	65

SPIS MAP

LIST OF MAPS

	Nr No	Str. Page
Stopa bezrobocia ludności powyżej 50 roku życia według regionów w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	I	31
Udział zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych powyżej 50 roku życia według regionów w 2012 r. (MPiPS)	II	32
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia i regionów w 2012 r. (MPiPS)	III	32
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia według sektorów własności i regionów za październik 2012 r. (Z-12)	IV	33
Wskaźnik zatrudnienia ludności powyżej 50 roku życia w Polsce na tle wybranych krajów Europy w IV kwartale 2012 r.	V	35
Stopa bezrobocia ludności powyżej 50 roku życia w Polsce na tle wybranych krajów Europy w IV kwartale 2012 r.	VI	36
Współczynnik aktywności zawodowej ludności powyżej 50 roku życia według województw w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	1	37
Współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według województw w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	2	38
Wskaźnik zatrudnienia ludności powyżej 50 roku życia według województw w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	3	42
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia według województw w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	4	43
Pracownicy najemni powyżej 50 roku życia według sektorów własności i województw w IV kwartale 2012 r. (BAEL)	5	46
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia z prawem do zasiłku według województw w 2012 r. (MPiPS)	6	50
Zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia i województw w 2012 r. (MPiPS)	7	51
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia według województw za październik 2012 r. (Z-12)	8	53
Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia według sektorów własności i województw za październik 2012 r. (Z-12)	9	56
Zróżnicowanie województw według sytuacji osób powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2012 r.	10	66

I. ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH

1. Dane w niniejszej publikacji są prezentowane:

- w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)** – opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2*. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. Nr 251, poz. 1885), w miejsce stosowanej wcześniej klasyfikacji PKD obowiązującej od 1 maja 2004 r.
- w układzie **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności**, na podstawie której dokonano grupowania pracujących wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. Nr 82, poz. 537). Klasyfikacja oparta jest na Międzynarodowej Klasyfikacji Zawodów ISCO-08, zalecanej do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy. Klasyfikacja Zawodów i Specjalności jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody (specjalności) w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole i nazwy (w ramach wielkich grup zawodów wyodrębnia się grupy duże, w ramach dużych – średnie, w ramach średnich – elementarne, a w ramach elementarnych – poszczególne specjalności).
- według **sektorów własności**:
 - a) sektora publicznego – grupującego własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego,
 - b) sektora prywatnego – grupującego własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego.
„Własność mieszaną” określana jest dla spółek i wyznaczana na podstawie struktury kapitału (mienia) deklarowanego we wniosku rejestracyjnym spółki.
- według **rodzajów działalności**:
 - a) „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”;
 - b) „Przemysł i Budownictwo”;
 - c) „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi”, „Informacja i komunikacja”;
 - d) „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”;
 - e) Pozostałe usługi obejmują: „Działalność profesjonalną, naukową i techniczną”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierającą”, „Administrację publiczną i obronę narodową; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukację”;

„Opiekę zdrowotną i pomoc społeczną”, „Działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostałą działalność usługową” oraz „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby”.

Pod pojęciem „**Przemysł**” należy rozumieć sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

2. Dane prezentowane dla regionów i województw odpowiadają poziomowi 1 i 2 **Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)**, opracowanej na podstawie *Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)* obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS obowiązująca od 1 I 2008 r. wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 XI 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573 z późniejszymi zmianami) w miejsce obowiązującej do 31 XII 2007 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685) z późniejszymi zmianami. **Regiony** (poziom 1) grupują jednostki szczebla wojewódzkiego, tj. centralny (łódzkie, mazowieckie), południowy (małopolskie, śląskie), wschodni (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie), północno-zachodni (lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie), południowo-zachodni (dolnośląskie, opolskie), północny (kujawsko-pomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie).

3. Dane dotyczące **aktywności ekonomicznej ludności** opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) za IV kwartał 2012 r. Przeprowadzane jest ono w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną osób w wieku 15 lat i więcej bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału, a jego wyniki uogólniane są na populację generalną. Szczegółowe informacje dotyczące zarówno sposobu doboru próby, jak i uogólniania wyników badania można znaleźć w publikacjach kwartalnych „Aktywność ekonomiczna ludności Polski...” dostępnych na stronie internetowej GUS (www.stat.gov.pl).

Dane (BAEL) za lata 2010-2012 przeliczono zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania wyników. Do uogólniania wyników badania na populację generalną zastosowano dane o ludności Polski w wieku 15 lat i więcej, pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Ponadto nastąpiły zmiany metodologiczne mające na celu dostosowanie populacji objętej badaniem do zaleceń Eurostat: poza zakresem badania pozostają osoby przebywające poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania 12 miesięcy lub więcej. W związku z wprowadzonymi zmianami prezentowane wyniki BAEL z niniejszej publikacji nie są porównywalne z wynikami z lat poprzednich.

4. Informacje zawarte w dziale **Pracujący** opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności za IV kwartał 2012 r. (BAEL) oraz reprezentacyjne badania *Struktura wynagrodzeń* za październik 2012 r. (Z-12)

5. Informacje zawarte w dziale **Bezrobotni** opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności za IV kwartał 2012 r. (BAEL). Natomiast dane

dotyczące osób **bezrobotnych zarejestrowanych** w powiatowych urzędach pracy, opracowane zostały z uwzględnieniem danych zawartych w sprawozdawczości Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (sprawozdanie o rynku pracy MPiPS-01 wraz z załącznikami).

6. Informacje zawarte w dziale **Wynagrodzenia** opracowano na podstawie wyników reprezentacyjnego badania *Struktura wynagrodzeń*.

7. W tablicy XV-XVIII wskaźniki strukturalne dla krajów Wspólnoty Europejskiej (EU 15, EU 27) opracowano na podstawie wyników europejskiego badania siły roboczej (European Labour Force Survey – LFS), w Polsce BAEL. Ze względu na jednakową metodologię ich wyznaczania dla poszczególnych krajów przyjętą przez EUROSTAT dane te są porównywalne dla krajów należących do Unii Europejskiej. Zestaw wskaźników strukturalnych opracowanych dla poszczególnych krajów UE ustalany jest przez Komisję Europejską oraz Radę Europejską.

Uwaga. W danych naliczonych na podstawie BAEL i Z-12 ze względu na zaokrąglenia dokonywane przy uogólnianiu wyników badania, w niektórych przypadkach sumy z niższych poziomów klasyfikacji mogą się różnić od wielkości „ogółem” na wyższych poziomach klasyfikacji.

Z uwagi na reprezentacyjną metodę badania aktywności ekonomicznej ludności zalecana jest ostrożność w posługiwaniu się danymi w tych przypadkach, gdy zastosowano bardziej szczegółowe podziały i występują liczby niższego rzędu, mniejsze niż 15 tys.

Zgodnie z obowiązującą Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007), w niniejszej publikacji wprowadzono skróty, których nazwy oznaczone zostały w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

skrót	pełna nazwa
sekcje PKD	
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
handel; naprawa pojazdów samochodowych	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
zakwaterowanie i gastronomia	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
obsługa rynku nieruchomości	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
administrowanie i działalność wspierająca	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

II. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ (spis alfabetyczny)

Aktywne programy rynku pracy (według MPiPS) – działania zmierzające do ograniczenia wielkości bezrobocia na danym terenie. Wśród nich wyróżnia się w szczególności:

- prace społecznie użyteczne – prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej,
- prace interwencyjne – zatrudnienie bezrobotnego przez pracodawcę, które nastąpiło w wyniku umowy zawartej ze starostą i ma na celu wsparcie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy,
- roboty publiczne – zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac organizowanych przez gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków,
- szkolenia – pozaszkolne zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia.

Aktywni zawodowo, tzw. siła robocza (według BAEL) – osoby w wieku 15 lat i więcej, pracujące i bezrobotne (definicje osób pracujących i bezrobotnych zgodnie z definicjami przyjętymi w metodologii Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności).

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – badanie gospodarstw domowych prowadzone metodą reprezentacyjną w cyklu kwartalnym, realizowane od 1992 r. i doskonalone zgodnie z zaleceniami Eurostatu. Badanie ma na celu pozyskanie informacji na temat faktu wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy w badanym tygodniu przez osoby w wieku 15 lat i więcej. W każdym z 13 tygodni kwartału badana jest 1/13 część próby wylosowanych mieszkań. Zgodnie z nową metodologią badaniu nie podlegają członkowie gospodarstw domowych przebywający za granicą powyżej 12 miesięcy (poprzednio było powyżej 3 miesięcy). Badanie nie obejmuje również ludności zamieszkałej w gospodarstwach zbiorowych, tj. w hotelach pracowniczych, domach studenckich, internatach, koszarach wojskowych, domach opieki społecznej itp.

Badanie struktury wynagrodzeń (realizowane na formularzu Z-12) – badanie jest realizowane z częstotliwością dwuletnią i ma charakter reprezentacyjny. Obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dane dotyczą osób pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych, które przepracowały cały miesiąc październik. Wyniki badania struktury wynagrodzeń jako jedyne źródło pozwalają na analizę zróżnicowania poziomu wynagrodzeń (przeciętnych miesięcznych i godzinowych) i ich struktury według cech osób fizycznych, takich

jak: płeć, wiek, poziom wykształcenia, staż pracy, wykonywany zawód oraz cech charakteryzujących zakłady pracy tych osób, a więc: rodzaj działalności, sektor własności, wielkość zakładu i położenie geograficzne. Na podstawie wyników badania charakteryzowana jest również struktura zatrudnienia według wyżej wymienionych cech.

Bezrobotni według:

1. **BAEL** – osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:
 - a. w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi (według BAEL),
 - b. aktywnie poszukiwały pracy, tzn. w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) podjęły konkretne działania aby znaleźć pracę,
 - c. były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po badanym tygodniu,lub nie poszukiwały pracy, ponieważ znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące i były gotowe tę pracę podjąć;
2. **MPiPS** – osoby niezatrudnione i nie wykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej (w przypadku osób niepełnosprawnych – zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy), nieuczące się w szkole (z wyjątkiem uczących się w szkołach dla dorosłych lub przystępujących do egzaminu eksternistycznego z zakresu tych szkół lub szkół wyższych, gdzie studiują w systemie niestacjonarnym), zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:
 - ukończyły 18 lat,
 - nie ukończyły: kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat,
 - nie nabyły praw do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, nie pobierają świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
 - nie są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonkowie lub domownicy w gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
 - nie posiadają wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub nie podlegają (na podstawie odrębnych przepisów) obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
 - nie są tymczasowo aresztowane lub nie odbywają kary pozbawienia wolności,

- nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- nie pobierają, na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłków stałych,
- nie pobierają na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczeń pielęgnacyjnych lub dodatków do zasiłków rodzinnych z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłków dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- nie pobierają po ustaniu zatrudnienia świadczeń szkoleniowych,
- nie odbywają szkoleń, staży u pracodawcy,
- nie odbywają przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych (według MPiPS) – bezrobotni nieposiadający kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu. Od listopada 2005 r. – łącznie z osobami z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według:

1. **BAEL** – osoby w wieku 50–74 lata, które w okresie badanego tygodnia spełniały warunki określone dla bezrobotnych (patrz str. 18 pkt 1)
2. **MPiPS** – bezrobotni, którzy w dniu zastosowania wobec nich usług lub instrumentów rynku pracy ukończyli co najmniej 50 rok życia (patrz str. 18 pkt 2).

Bezrobotni z prawem do zasiłku (według MPiPS) – bezrobotni zarejestrowani we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy, którym przysługuje zasiłek z zastrzeżeniami wynikającymi z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 69, poz. 415 z późniejszymi zmianami).

Bierni zawodowo (według BAEL) – osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne (definicje osób pracujących i bezrobotnych zgodne z definicjami przyjętymi w metodologii Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności).

Dojazdy do pracy (według BAEL) – migracje wiążące się z krótkotrwałym przemieszczaniem się, skutkującym przekraczaniem granic administracyjnych miejsca zamieszkania oraz wszelkie inne dojazdy do pracy (rozumiane jako „jeżdżenie do pracy różnymi środkami lokomocji), również w obrębie jednostki terytorialnej miejsca zamieszkania, tj. gminy.

Długotrwale bezrobotni według:

1. **BAEL** – bezrobotni poszukujący pracy przez okres ponad 12 miesięcy (13 miesięcy i więcej).

2. **MPiPS** – osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem (od listopada 2005 r.) okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Główne miejsce pracy – miejsce pracy, które wskazuje osoba zatrudniona w dwóch lub więcej miejscach pracy, przyjmując za kryterium np. wymiar godzin, kwotę wynagrodzenia. Dla pracującego emeryta lub rencisty głównym miejscem pracy jest zakład pracy, a emerytura lub renta jest źródłem dochodu dla tej osoby.

Ludność według grup ekonomicznych w wieku:

- **przedprodukcyjnym** – ludność, która nie osiągnęła wieku zdolności do pracy, tj. ludność w wieku 0–17 lat;
- **produkcyjnym** – ludność w wieku zdolności do pracy tj. mężczyźni w wieku 18–64 lat, kobiety – w wieku 18–59,
 - **mobilnym** – ludność w wieku 18–44 lata (włącznie),
 - **niemobilnym** – mężczyźni w wieku od 45 do 64 lat (włącznie), kobiety od 45 do 59 lat (włącznie);
- **poprodukcyjnym** – ludność w wieku: mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Napływ bezrobotnych (według MPiPS) – liczba osób zarejestrowanych w ciągu miesiąca, w powiatowych urzędach pracy.

Odpyły bezrobotnych (według MPiPS) – liczba osób, które w ciągu miesiąca zostały wykreślone z ewidencji urzędów pracy z różnych przyczyn, m. in. w związku z podjęciem pracy stałej, sezonowej, interwencyjnej lub robót publicznych, w wyniku nie potwierdzenia gotowości do pracy, podjęcia nauki, nabycia praw emerytalnych itd.

Niepełnosprawni (według BAEL) – osoby w wieku 16 lat i więcej, które mają przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy.

Osoby powyżej 50 roku życia według:

1. **BAEL i MPiPS** – osoby urodzone w 1961 r. i w latach wcześniejszych oraz osoby urodzone w 1962 r., które w momencie badania miały ukończone 50 lat (dzień i miesiąc urodzin wystąpił przed momentem badania).
2. **Z-12** – osoby urodzone w 1962 r. i w latach wcześniejszych zatrudnione według stanu w dniu 31 października 2012 r. (dzień i miesiąc urodzin mógł wystąpić przed momentem badania).

Pomagający członkowie rodzin (według BAEL) – osoby, które bez umownego wynagrodzenia (bezpłatnie) pomagają w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej, w tym również w prowadzeniu gospodarstwa rolnego.

Pracownik najemny (według BAEL) – osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy w przedsiębiorstwie publicznym lub u pracodawcy prywatnego; do tej kategorii zaliczono również osoby wykonujące pracę nakładczą a także uczniów, zatrudnionych na podstawie umowy o naukę zawodu lub przyuczenie do pracy, jeżeli otrzymywali wynagrodzenie.

Pracujący według:

1. BAEL – osoby w wieku 15 lat i więcej, które w badanym tygodniu spełniały jeden z poniższych warunków:

- a. wykonywały przez co najmniej 1 godzinę jakąkolwiek pracę przynoszącą zarobek lub dochód (tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym lub dzierżawionym gospodarstwie rolnym albo prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem) albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- b. miały pracę, ale jej nie wykonywały:
 - z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego lub wypoczynkowego,
 - z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
 - do 3 miesięcy,
 - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

2. Z-12 (pracownicy):

- a. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (tj. umowy o pracę, powołania, mianowania lub wyboru), łącznie z sezonowymi lub zatrudnionymi dorywczo;
- b. pracodawcy i pracujący na własny rachunek:
 - właściciele i współwłaściciele (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), jednostek prowadzących działalność gospodarczą (z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce), tj. zakładów, spółek, przedsiębiorstw zagranicznych, itp.,
 - osoby pracujące na własny rachunek;
- c. osoby wykonujące pracę nakładczą;
- d. agenci pracujący na podstawie umów agencyjnych i umów na warunkach zlecenia o prowadzenie placówek handlowych, usługowych lub o wykonywanie zleconych czynności (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
- e. członkowie spółdzielni produkcji rolniczej oraz powstałych na ich bazie spółdzielni o innym profilu produkcyjnym, w odniesieniu do których funkcjonuje prawo spółdzielcze, a także członkowie spółdzielni kółek rolniczych.

Pracujący na własny rachunek (według BAEL) – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą, z tego

- **pracodawca** – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i zatrudnia co najmniej jednego pracownika najemnego,

- **pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników** – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i nie zatrudnia pracowników.

Stopa bezrobocia (według BAEL) – procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo.

Stopa bezrobocia rejestrowanego (według MPiPS) – procentowy udział liczby zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo, tzn. pracującej i bezrobotnej w jednostkach sektora publicznego i prywatnego. Liczba pracujących nie uwzględnia osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Wskaźnik zatrudnienia (według BAEL) – procentowy udział pracujących w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Współczynnik aktywności zawodowej (według BAEL) – procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wynagrodzenie ogółem brutto (według Z-12) – wysokość miesięcznych wynagrodzeń ogółem brutto za październik 2012 r., która obejmuje:

- wynagrodzenia osobowe za X 2012 r. (w tym m.in. wynagrodzenie: zasadnicze, za pracę w godzinach nadliczbowych oraz dodatki funkcyjne czy za staż pracy, wynagrodzenia wypłacone za okresy dłuższe niż miesiąc w wysokości przypadającej na 1 miesiąc, np. 1/3 część premii za IV kwartał, 1/6 – premii za II półrocze);
- 1/12 część za 2012 r.: honorariów wypłaconych pracownikom własnym na podstawie umowy o pracę, dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej;
- kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe opłaconych przez ubezpieczonego od wynagrodzeń.

W wynagrodzeniach miesięcznych nie uwzględniono takich wypłat, jak: nagrody jubileuszowe, gratyfikacje, odprawy wypłacone przy przejściu na emeryturę, jednorazowe wynagrodzenia (wyrównawcze) wypłacone w związku ze zgłoszeniem i przyjęciem projektu wynalazczego powodującego zmianę norm pracy, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop.

III. CHARAKTERYSTYKA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY

UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

Zwiększanie udziału osób starszych w strukturze ludności to realny problem społeczny, który jest wyzwaniem dla współczesnej gospodarki i rynku pracy. W ostatnich latach sytuacja osób starszych na rynku pracy budzi coraz większe zainteresowanie wielu środowisk m.in. ośrodków akademickich, instytucji państwowych, pracodawców oraz samego społeczeństwa. Rosnące znaczenie osób starszych wynika zarówno z zachodzących zmian demograficznych, jak i sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju. Przeprowadzanych jest wiele badań, organizowanych konferencji naukowych, które dotyczą rozpoznania potrzeb i aspiracji osób starszych, a także określają ich sytuację na lokalnym i krajowym rynku pracy.

W czasach współczesnych powszechnego kultu nieustannej młodości i sprawności, powiększają się trudności z definiowaniem wieku, od którego się starość zaczyna. W pracach dotyczących starości, procesów starzenia się ludności, wielu autorów stara się unikać pojęcia stary i starszy zastępując je określeniem senior, seniorzy lub osoby trzeciego wieku.

Do oceny aktualnego stanu społeczno-demograficznego, a także określenia jego perspektyw rozwojowych niezbędny jest podział ludności według ekonomicznych grup wieku oparty na przesłankach społeczno-ekonomicznych, w ramach którego wyodrębnia się trzy grupy wiekowe:

- wiek przedprodukcyjny (0–17 lat),
- wiek produkcyjny (18–59 lat kobiety, 18–64 lata mężczyźni),
- wiek poprodukcyjny (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni).

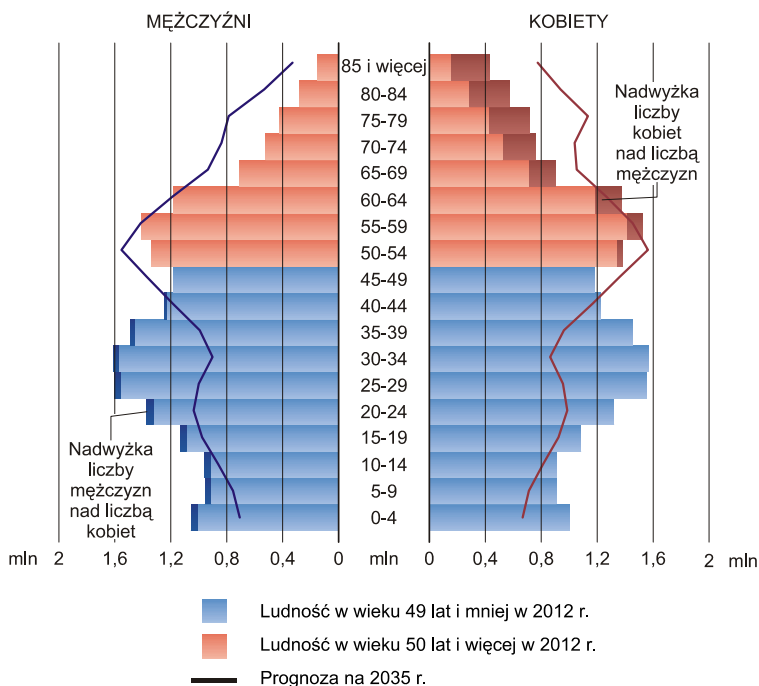
Taki podział umożliwia ustalenie w badanym okresie liczby osób wkraczających w wiek produkcyjny i liczby ludności, która wychodzi z tego wieku, a w rezultacie określenie wielkości potencjalnych zasobów pracy.

Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym z roku na rok rośnie, natomiast osób w młodszych grupach wiekowych (0–17 lat) systematycznie ubywa. Obecnie notuje się niekorzystny udział osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, który wzrósł w 2012 r. do poziomu 27,9 (w odniesieniu do 2005 r. wzrósł o 3,8 p.proc.)

Według prognozy sporządzonej na lata 2015–2035, osób w wieku poprodukcyjnym będzie znacząco przybywać. Liczba ludności poprodukcyjnej na koniec 2012 r. wyniosła 6861,0 tys. i była o 207,6 tys. wyższa (o 3,1%) w porównaniu z rokiem poprzednim.

Niekorzystne zmiany nastąpiły również w grupie osób w wieku produkcyjnym, gdzie w 2012 r. liczba ludności wyniosła 24605,6 tys. i była niższa w porównaniu z rokiem poprzednim o 133,0 tys. osób (o 0,5%).

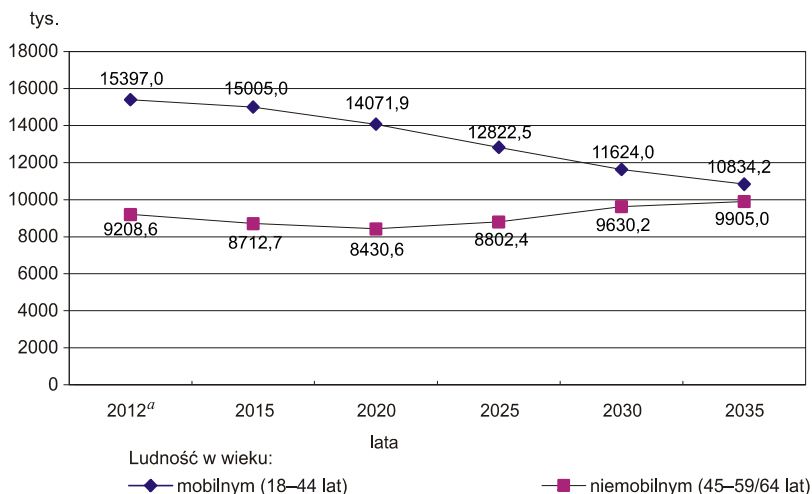
Wykres 1. LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I GRUP WIEKU
Stan w dniu 31 XII

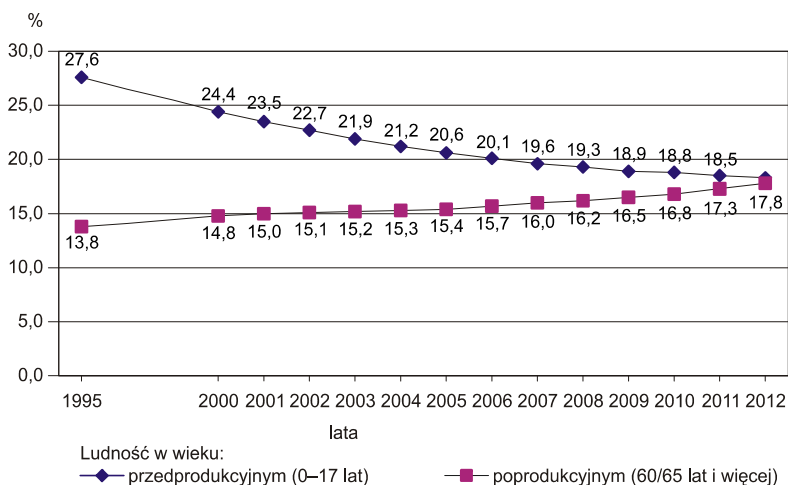
Analizując zmiany zachodzące w strukturze ludności w Polsce według płci i grup wieku na podstawie piramidy wieku, można zauważyć zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, przesunięcie największej liczby ludności z grupy wieku 30–34 lat w 2012 r. do grupy 50–54 lata w 2035 r. Niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności można wyjaśnić z jednej strony wzrostem przeciętnego dalszego trwania życia (z 72,7 lat mężczyźni i 81,0 lat kobiety w 2012 r. do 77,1 lat mężczyźni i 82,9 lat kobiety w 2035 r.) oraz niskiej dzietności kobiet, która obecnie kształtuje się poniżej 2 dzieci na 1 kobietę w wieku 15–49 lat nie gwarantując prostej zastępowalności pokoleń.

Obserwowane obecnie zmiany w strukturze ludności w wieku produkcyjnym (zwiększenie liczby osób w wieku niemobilnym) spowodują w przyszłości zmniejszenie się zasobów pracy, a w konsekwencji pogorszenie podaży siły roboczej na rynku pracy w Polsce.

Wykres II. STAN LUDNOŚCI W 2012 R. ORAZ PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI MOBILNEJ I NIEMOBILNEJ W LATACH 2015–2035

^a Dane rzeczywiste

Wykres III. UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓLEM W LATACH 1995–2012
Stan w dniu 31 XII

Sytuacja ta generuje konieczność wdrożenia stosownych zmian w systemie ubezpieczeń społecznych, a także zainicjowania mechanizmów aktywizacyjnych, których efektem będzie wydłużenie okresu aktywności zawodowej osób w wieku 50+. Sposobów na aktywizację osób po 50 roku życia jest wiele. W przewyżczeniu problemów ze znalezieniem pracy pomagają darmowe szkolenia dofinansowane z funduszy unijnych – pozwalają one podnieść kompeten-

cje i zwiększyć swoją atrakcyjność na rynku pracy. Warsztaty uczą umiejętności cenionych i poszukiwanych przez pracodawców. Działania te pozytywnie wpływają na zmniejszenie wykluczenia społecznego osób w wieku przedemerytalnym pozostających bez pracy, pozwolą na zmniejszenie wydatków budżetu państwa na świadczenia z systemu pomocy społecznej oraz pozytywnie wpływają na wzrost gospodarczy.

Ważna jest zmiana mentalności pracodawców i młodszych pracowników, niejednokrotnie przekonanych o tym, że starszy pracownik to gorszy pracownik, podczas gdy bardzo często jest on osobą z dużym doświadczeniem i silną motywacją do pracy. Zdobyte doświadczenie zawodowe oraz umiejętność dzielenia się wiedzą to główne zalety osób w wieku powyżej 50 roku życia, cenione przez pracodawców. Odpowiednio wykorzystany potencjał dojrzałego pracownika może okazać się cennym wsparciem w zarządzaniu zasobami ludzkimi w organizacji.

WYBRANE DANE O OSOBACH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA TLE LUDNOŚCI OGÓŁEM

Informacje o osobach powyżej 50 roku życia na tle ludności ogółem zostały opracowane na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL) oraz danych wynikowych uzyskanych z badania „Bezrobocie rejestrowane”, zrealizowanego na formularzach MPiPS.

* * *

W poniższej części dokonano charakterystyki społeczno-demograficznej osób powyżej 50 roku życia na tle ludności ogółem w latach 2009–2012. Dane dotyczą podstawowych cech społeczno-demograficznych ludności. W poszczególnych latach w IV kwartale wśród osób powyżej 50 roku życia najliczniejszą kategorię stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (3751 tys. osób w 2012 r., tj. 28,0% badanej grupy wiekowej), przy czym udział tej grupy w ludności ogółem (w wieku 15 lat i więcej) wzrósł z 42,8% w 2009 r. do 48,9% w 2012 r. Najmniej liczną kategorię stanowiły w badanym okresie osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (991 tys. w 2012 r., tj. 7,4%), których udział w ludności ogółem wzrósł z 28,6% w 2009 r. do 30,6%.

W całym analizowanym okresie wśród mężczyzn powyżej 50 roku życia najwięcej było osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (2234 tys. w 2012 r., tj. 38,0%), zaś wśród kobiet – z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (2448 tys. w 2012 r., tj. 32,6%). Analizując strukturę wykształcenia osób powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania, stwierdzono, że wśród osób zamieszkujących tereny miejskie najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (2465 tys. w 2012 r., tj. 28,8%), zaś wśród mieszkańców wsi – z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (2147 tys. w 2012 r., tj. 44,4%).

W latach 2009–2012 rosła liczba osób aktywnych zawodowo w wieku powyżej 50 roku życia. Taką tendencję stwierdzono zarówno wśród mężczyzn – wzrost o 9,6% (o 225 tys. osób w 2012 r. w porównaniu z 2009 r.), jak i kobiet – wzrost o 12,5% (o 223 tys. osób więcej). Zwiększenie liczby aktywnych zawodowo nastąpiło również w miastach – o 8,6% (o 229 tys. osób w porównaniu z 2009 r.) oraz na obszarach wiejskich – wzrost o 15,0% (o 219 tys. osób).

W 2012 r. współczynnik aktywności zawodowej w grupie osób powyżej 50 roku życia wyniósł 34,1% i był zdecydowanie niższy od wskaźnika zanotowanego dla ludności w wieku 15 lat i więcej (56,0%). Należy jednak zauważyć, że współczynnik aktywności zawodowej osób po 50 roku życia rósł w poprzednich trzech latach, wynosząc odpowiednio: w 2009 r. – 31,8%, w 2010 r. – 33,2%, a w 2011 r. – 33,7%. Poziom aktywności zawodowej był wyższy w przypadku mężczyzn po 50 roku życia niż kobiet (w 2012 r. wyniósł odpowiednio 43,6% i 26,7%). Był on natomiast niższy w przypadku mieszkańców miast niż mieszkańców obszarów wiejskich (w 2012 r. wyniósł odpowiednio 33,8% i 34,8%).

Liczba pracujących powyżej 50 roku życia rosła w ostatnich latach – wzrost z 3870 tys. osób w 2009 r. do 4249 tys. osób w 2012 r. Udział pracujących powyżej 50 roku życia w licz-

bie pracujących ogółem w 2009 r. wyniósł 24,4%, a w 2012 r. stanowił 27,1%. W 2012 r. ponad 70,0 % pracujących powyżej 50 roku życia pracowało w sektorze prywatnym. Wskaźnik zatrudnienia dla osób powyżej 50 roku życia wyniósł 31,7%, przy czym dla mężczyzn osiągnął wartość 40,5%, a dla kobiet – 24,8%. W 2009 r. oraz w latach 2011-2012 wskaźnik zatrudnienia na wsi był wyższy niż w miastach i wyniósł odpowiednio w 2009 r. – 30,1% i 29,7%, w 2011 r. – 32,0% i 31,0%, a w 2012 r. – 32,8% i 31,1%. W 2010 r. wskaźnik zatrudnienia był wyższy w mieście niż na wsi i wyniósł odpowiednio: 30,9% i 30,5%.

Osoby powyżej 50 roku życia pracowały głównie jako pracownicy najemni, w tym w sektorze publicznym w 2012 r. pracowało 1273 tys. osób (w tym 771 tys. kobiet), a w prywatnym – 1709 tys. (w tym 622 tys. kobiet). W sumie 70,2% osób po 50 roku życia pracowało jako pracownicy najemni, 25,6% pracowało na własny rachunek, a 4,2% pomagało w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej. Wśród pracowników najemnych przeważali mieszkańcy miast (72,0%) oraz mężczyźni (53,3%). Na własny rachunek częściej pracowali mężczyźni (68,5%) niż kobiety, zaś według kryterium zamieszkania – wyższy udział samozatrudnionych odnotowano na wsiach (55,1% udziału). Analizując grupę osób pomagających w rodzinnej działalności gospodarczej stwierdzono, że w taki sposób pracowało więcej kobiet niż mężczyzn (71,1%) oraz mieszkańców terenów wiejskich (83,9%) niż miast.

Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia (według BAEL) wyniosła w IV kwartale 2012 r. 325 tys. osób (w tym 143 tys. kobiet) i była wyższa od odnotowanej w analogicznym okresie 2011 r. o 10 tys. osób, tj. o 3,2%. W porównaniu z IV kwartałem 2009 r. liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wzrosła o 69 tys. osób, tj. o 27,0%. Stopa bezrobocia w analizowanym okresie dla tej grupy wiekowej wzrosła z 6,2% w 2009 r. do 7,1% w 2012 r. W ostatnim badanym okresie zwiększenie w skali roku liczby bezrobotnych dotyczyło mężczyzn jak i kobiet (odpowiednio o 4,6% i o 0,7%) oraz mieszkańców terenów wiejskich (o 12,9%), natomiast wśród mieszkańców miast w analogicznym okresie wystąpił spadek bezrobotnych (o 0,4%).

W IV kwartale 2012 r. najliczniejszą grupę bezrobotnych powyżej 50 roku życia stanowili bezrobotni, którzy stracili pracę – 159 tys. osób (w tym 67 tys. kobiet). Do niemal równie licznej grupy bezrobotnych należeli bezrobotni, którzy powrócili do poszukiwania pracy po co najmniej 3 miesięcznej przerwie – 154 tys. bezrobotnych (w tym 70 tys. kobiet).

W ostatnim kwartale 2012 r. (podobnie jak w latach poprzednich), wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia najliczniejszą kategorię stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, tj. 137 tys. osób, czyli 42,2% w tej kategorii wiekowej (92 tys. osób, tj. 35,9% w 2009 r.; 129 tys., tj. 40,8% bezrobotnych w 2010 r. oraz 131 tys., tj. 41,6% bezrobotnych w 2011 r.)

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w badanej grupie wyniosła w końcu grudnia 2012 r. 486,4 tys. osób (w tym 193,8 tys. kobiet) i była wyższa od odnotowanej w analogicznym okresie poprzedniego roku o 45,0 tys. osób, tj. o 10,2%. W porównaniu ze stanem na koniec grudnia 2009 r. liczba bezrobotnych wzrosła o 94,8 tys. osób (o 24,2%).

Liczba osób powyżej 50 roku życia pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy na koniec grudnia 2012 r. wyniosła 125,1 tys. osób, co stanowiło 25,7% ogólnej liczby zarejestro-

wanych bezrobotnych w tej kategorii wiekowej. W porównaniu z grudniem 2011 r. liczba takich bezrobotnych zwiększyła się o 21,1 tys. osób, tj. o 20,3%. Osoby pozostające bez pracy stosunkowo krótko, tj. do 1 miesiąca, stanowiły w końcu grudnia analizowanego roku 8,5% ogółu bezrobotnych w tej kategorii wiekowej, od 1 do 3 miesięcy – 15,7%, od 3 do 6 miesięcy – 13,4%, od 6 do 12 miesięcy – 18,2%, a od 12 – 24 miesięcy – 18,5%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia rejestrujący się w urzędach pracy to osoby posiadające duży staż pracy; w analizowanym roku 242,9 tys. osób (49,9%) w tej grupie bezrobotnych posiadało co najmniej 20-letni staż pracy. Również w tej kategorii wiekowej występują bezrobotni bez formalnego doświadczenia zawodowego, przy czym liczebność tej grupy wzrosła z 22,0 tys. osób w 2009 r. do 22,1 tys. w 2012 r. (wzrost o 0,6%).

WYBRANE DANE WEDŁUG REGIONÓW

Informacje o osobach powyżej 50 roku życia według regionów zostały opracowane na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL), danych wynikowych uzyskanych z badania „Bezrobocie rejestrowane”, zrealizowanego na formularzach MPiPS.

* * *

W tej części zaprezentowano podstawowe charakterystyki osób powyżej 50 roku życia dotyczące ich sytuacji na rynku pracy w podziale na regiony Polski.

W IV kwartale 2012 r., w grupie osób powyżej 50 roku życia liczącej 13405 tys., zdecydowaną większość stanowiły osoby zamieszkałe w miastach (63,9%). Najwięcej osób powyżej 50 roku życia odnotowano w regionie centralnym (2910 tys., tj. 21,7% badanej grupy wiekowej), natomiast najniższy w regionie południowo-zachodnim (1388 tys., tj. 10,4 %).

Według BAEL, wśród osób powyżej 50 roku życia, w IV kwartale 2012 r. liczba ludności legitymująca się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności wynosiła 2618 tys. (mężczyzn – 1249 tys., kobiet – 1369 tys.), co stanowiło 19,5% ogółu badanej grupy. Najwięcej osób niepełnosprawnych odnotowano w regionie południowym (544 tys. osób, tj. 18,9%), z kolei najmniej w regionie południowo-zachodnim (253 tys. osób, tj. 18,2%).

Aktywnych zawodowo powyżej 50 roku życia było 4574 tys. osób, w tym 2006 tys. kobiet. Współczynnik aktywności zawodowej w badanej grupie wiekowej wyniósł 34,1%, z tego najwyższy odnotowano w regionie centralnym (37,1%), a najniższy w regionie południowym (31,4%). W miastach wskaźnik ten wyniósł 33,8%, na terenach wiejskich 34,8%.

Aktywnych zawodowo niepełnosprawnych było 343 tys. osób (7,5% ogółu aktywnych zawodowo powyżej 50 roku życia), z czego mężczyzn – 206 tys. osób (8,0%), zaś kobiet – 137 tys. (6,8%). Współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych wyniósł 13,1%, przy czym najwyższy odnotowano w regionie wschodnim (14,9%), a najniższy w regionie północno-zachodnim (11,2%). Współczynnik ten był zdecydowanie wyższy w przypadku mężczyzn niż kobiet (wynosząc odpowiednio 16,5% i 10,0%). Na terenach wiejskich wskaźnik ten wyniósł 12,5%, a w miastach – 13,4%.

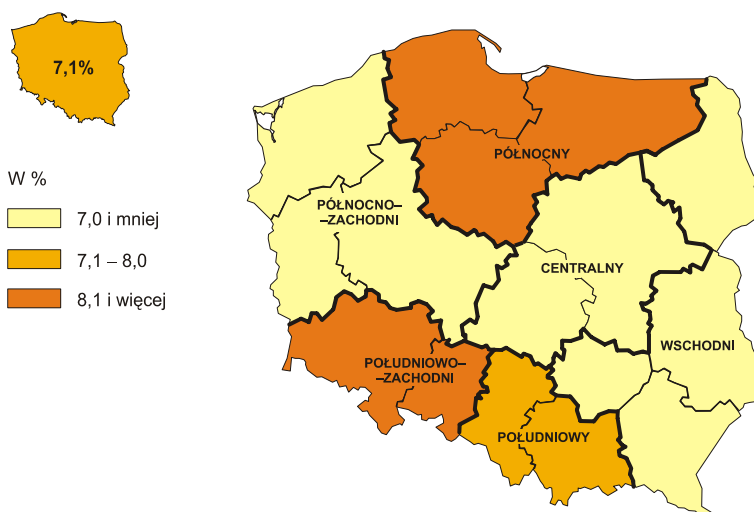
W IV kwartale 2012 r. pracowało 4249 tys. osób powyżej 50 roku życia. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 31,7% i był wyższy na wsi (32,8%) niż w miastach (31,1%). Najwięcej pracujących odnotowano w regionie centralnym (1004 tys.), w którym najwyższy był również wskaźnik zatrudnienia (34,5%). Najmniej pracujących było w regionie południowo-zachodnim (425 tys.), a najniższy wyliczony wskaźnik zatrudnienia odnotowano w regionie południowym, gdzie wyniósł 29,1%.

Pracujących niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia było 295 tys. (w pełnym wymiarze – 199 tys., niepełnym – 95 tys. osób). Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 11,3% i był nieznacznie wyższy na wsi (11,4%) niż w miastach (11,2%). Wśród mężczyzn i kobiet wynosił

odpowiednio 14,3% i 8,5%. Wskaźnik zatrudnienia najwyższy był w regionie wschodnim (13,9%), a najniższy w regionie południowym, gdzie wyniósł 9,5%.

Według BAEL wśród bezrobotnych było 325 tys. osób powyżej 50 roku życia, w tym 143 tys. kobiet. Większość bezrobotnych stanowiły osoby zamieszkałe w mieście (70,0%). Stopa bezrobocia wyniosła w całej grupie 7,1% (zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn). Najwięcej bezrobotnych było w regionie centralnym (75 tys. osób), zaś najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w regionie południowo-zachodnim – 8,7%. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w regionie północno-zachodnim i wschodnim (odpowiednio 5,6% i 6,7%). Najmniej bezrobotnych kobiet było w regionach północno-zachodnim i południowo-zachodnim (odpowiednio: 16 tys. i 18 tys. osób), a najniższą stopę bezrobocia wśród kobiet odnotowano w regionie północno-zachodnim (5,5%).

Mapa I. STOPA BEZROBOCIA LUDNOŚCI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG REGIONÓW W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

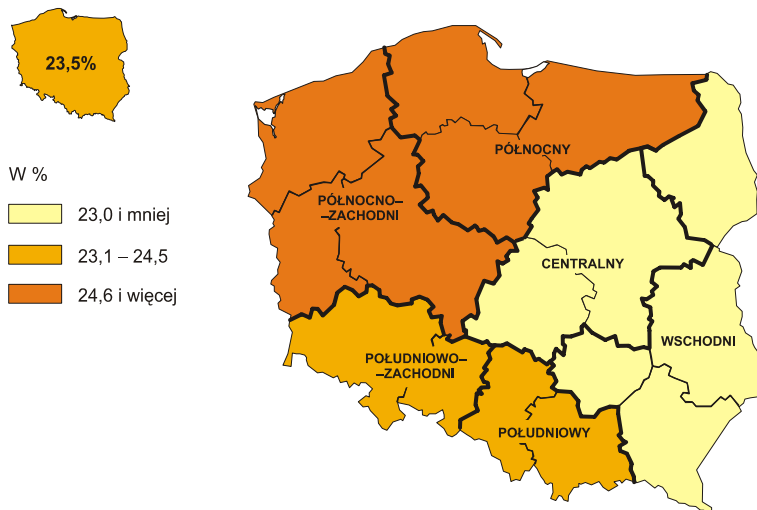

Na koniec 2012 r. ogólna liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy w Polsce wyniosła 2136,8 tys. Najwyższy udział w badanej grupie mieli bezrobotni z regionu wschodniego (20,6%), a najniższy – z regionu południowo-zachodniego (9,8%).

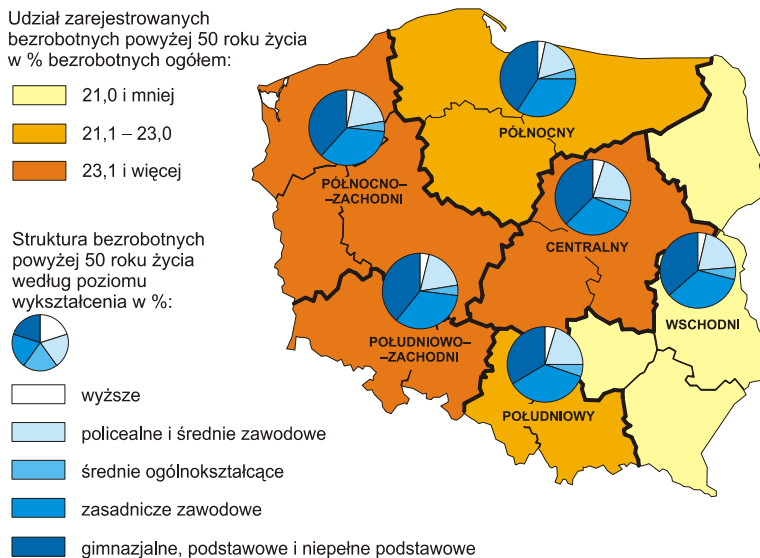
W ogólnej liczbie bezrobotnych, grupa osób powyżej 50 roku życia liczyła 486,4 tys., co stanowiło 22,8% ogółu bezrobotnych. Największy odsetek bezrobotnych powyżej 50 roku życia stanowili bezrobotni zamieszkałi w regionie centralnym (21,9% udziału), a najmniejszy w regionie południowo-zachodnim (11,9%). W badanej grupie wiekowej prawo do zasiłku posiadało 114,5 tys. osób, z tego 41,9% prawo do niego posiadały kobiety. Najwięcej bezrobotnych z prawem do zasiłku, 24,2 tys. było w regionie centralnym, najmniej 13,8 tys. osób w regionie południowo zachodnim.

Wśród bezrobotnych ogółem prawo do zasiłku posiadało 358,3 tys. osób, w tym najwięcej w regionie północnym (20,2%), a najmniej w regionie południowo-zachodnim (10,9%).

Mapa II. UDZIAŁ ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA Z PRAWEM DO ZASIŁKU W OGÓLNEJ LICZBIE BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG REGIONÓW W 2012 R. (MPIPS)
Stan w dniu 31 XII

Mapa III. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA I REGIONÓW W 2012 R. (MPIPS)
Stan w dniu 31 XII

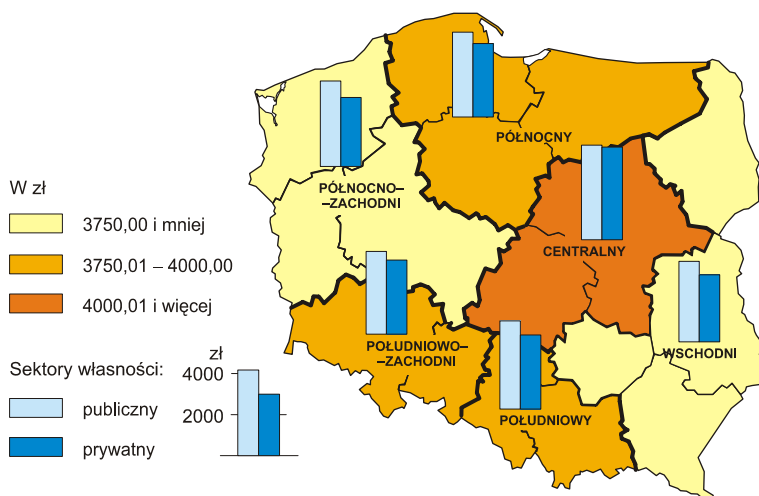

W grupie zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia największy udział miały osoby z najniższym wykształceniem, tj. gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (37,6 %), zaś najmniejszy – osoby z wykształceniem wyższym (4,0%). Największy udział

bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym odnotowano w regionie północnym (40,9%), natomiast najmniejszy – w regionie południowym (33,6%).

Według kryterium czasu pozostawania bez pracy wśród zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia największy odsetek stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (23,6%). Największy odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 2 lat wystąpił w regionie wschodnim (31,5%), zaś najniższy w regionie północno-zachodnim (18,6%). Udział osób najkrócej pozostających bez pracy, tj. do 1 miesiąca, stanowił 7,6% ogółu bezrobotnych w tej grupie wiekowej, z tego w regionie północno-zachodnim ich udział był największy (8,7%), a w regionie wschodnim – najmniejszy (6,5%).

Mapa IV. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO PRACOWNIKÓW POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI I REGIONÓW ZA PAŹDZIERNIK 2012 R. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników powyżej 50 roku życia za październik 2012 r. wyniosło 3972,06 zł. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w regionie centralnym (4572,46 zł), a najniższe w regionie wschodnim (3610,58 zł). Poziom wynagrodzeń wyższy był w sektorze publicznym (4255,32 zł) niż w sektorze prywatnym (3724,46 zł). Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze publicznym odnotowano w regionie centralnym (4620,24 zł), natomiast najniższe w regionie wschodnim (3924,30 zł). Podobnie w sektorze prywatnym najwyższe wynagrodzenie odnotowano w regionie centralnym (4523,81 zł), a najniższe w regionie wschodnim (3266,92 zł).

POLSKA NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW EUROPY

Informacje o współczynniku aktywności zawodowej, wskaźniku zatrudnienia i stopie bezrobocia w Polsce i krajach Europy dotyczące aktywności ekonomicznej osób powyżej 50 roku życia zostały opracowane na podstawie danych Eurostat pochodzących z uogólnionych wyników reprezentacyjnego badania „Labour Force Survey”, prowadzonego w Polsce pod nazwą „Badanie aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL).

* * *

W niniejszym podrozdziale przedstawiono dane obrazujące kształtowanie się sytuacji na rynku pracy w 2012 r. w Polsce i w wybranych krajach Europy, z wyszczególnieniem ludności powyżej 50 roku życia.

Współczynnik aktywności zawodowej w IV kwartale dla ludności ogółem w Polsce (56,0%) był niższy w porównaniu z całą Unią Europejską (EU 27) o 1,8 p.proc, a dla osób w wieku powyżej 50 roku życia wyniósł w Polsce 34,1%. Mężczyźni (zarówno w Polsce, jak i w krajach EU) charakteryzują się większą aktywnością zawodową na rynku pracy niż kobiety. Dla osób powyżej 50 roku życia w krajach EU 27 współczynnik wyniósł 43,2% dla mężczyzn i 29,7% dla kobiet, z kolei w Polsce odpowiednio 43,6% i 26,7%.

Wskaźnik zatrudnienia dla ogółu ludności w Polsce w IV kwartale wyniósł 50,4%, przy czym dla mężczyzn był wyższy niż u kobiet i wyniósł odpowiednio: 58,4 % i 43,0%. Dla osób powyżej 50 roku życia wskaźnik ten wyniósł: dla ogółu – 31,7%, dla mężczyzn – 40,5% i dla kobiet – 24,8%. W całej Unii Europejskiej dla ogółu ludności wskaźnik ten wyniósł 51,7 %, a wśród osób powyżej 50 roku życia – 33,3%. Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn był zdecydowanie wyższy w porównaniu do kobiet – o 12,3 p.proc. zarówno dla ogółu jak i w przypadku osób powyżej 50 roku życia.

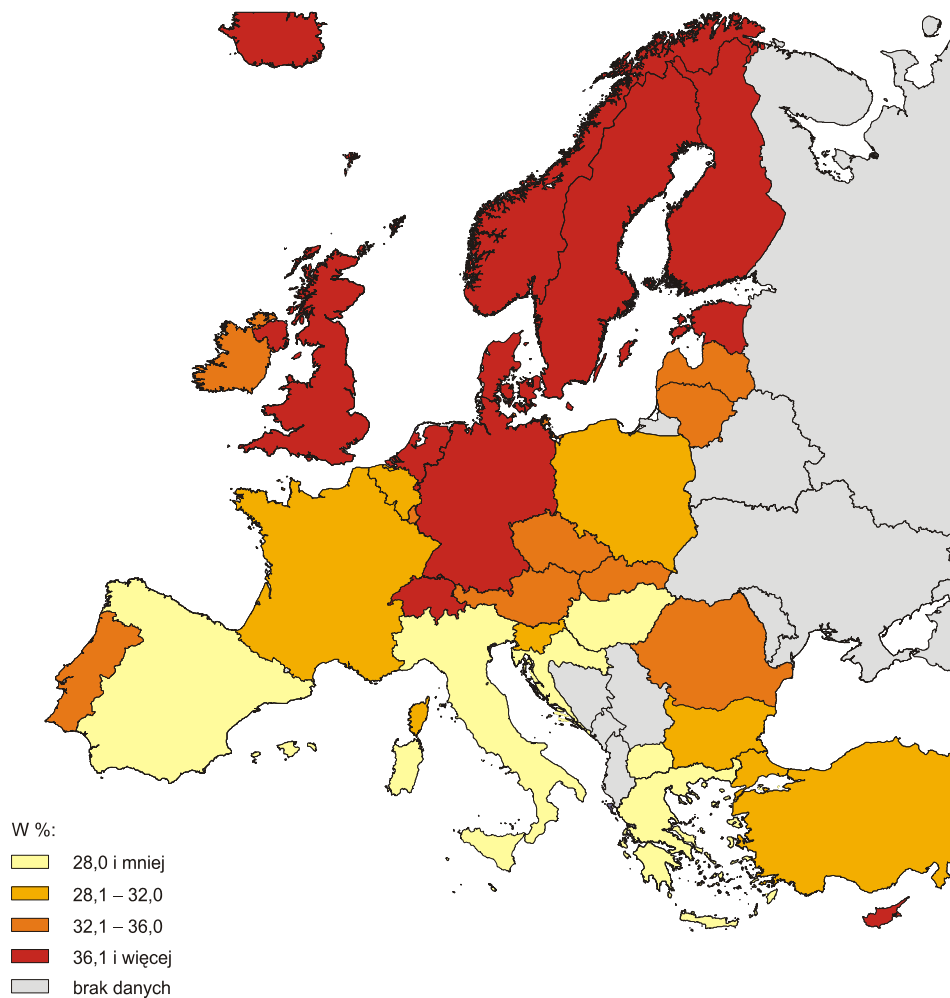
Stopa bezrobocia osób w wieku powyżej 50 roku życia w Polsce w IV kwartale była taka sama, zarówno w populacji mężczyzn, jak i kobiet. Wskaźnik ten wyniósł 7,1%. Bezrobotni w EU w 2012 r. stanowili 10,6% osób aktywnych zawodowo, przy czym dla osób powyżej 50 roku życia stopa bezrobocia wyniosła 7,2% (mężczyźni – 7,5%, kobiety – 6,8%). Z kolei w Polsce stopa bezrobocia była niższa w porównaniu z UE dla ogółu o 0,5 p.proc., dla osób powyżej 50 roku życia o 0,1 p.proc.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej osób powyżej 50 roku życia w omawianych krajach Europy w 2011 r., zarówno dla ludności ogółem jak i według płci, odnotowały państwa skandynawskie: Islandia (ogółem – 71,8%, mężczyźni – 76,6%, kobiety – 67,0%), a także Norwegia (odpowiednio: 57,8%, 62,1%, 53,6%).

Wśród wybranych państw Europy najwyższy wskaźnik zatrudnienia osób powyżej 50 roku życia osiągnęły: Islandia (69,0%) i Norwegia (57,1%), zarówno wśród mężczyzn (Islandia – 73,4%, Norwegia – 61,3%), jak i kobiet (kolejno 64,6% i 52,9%). Najniższy wskaźnik zatrudnienia wystąpił wśród mieszkańców Grecji (23,2%) i Malty (25,7%).

Analizując stopę bezrobocia najwyższy wskaźnik odnotowano w Macedonii (22,7%) i w Hiszpanii (19,0%), natomiast najniższy w Norwegii (1,3%) i Luksemburgu (2,6%).

Mapa V. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA LUDNOŚCI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA W POLSCE NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW EUROPY W IV KWARTALE 2012 R. (EUROSTAT)

IV. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI

Synteza

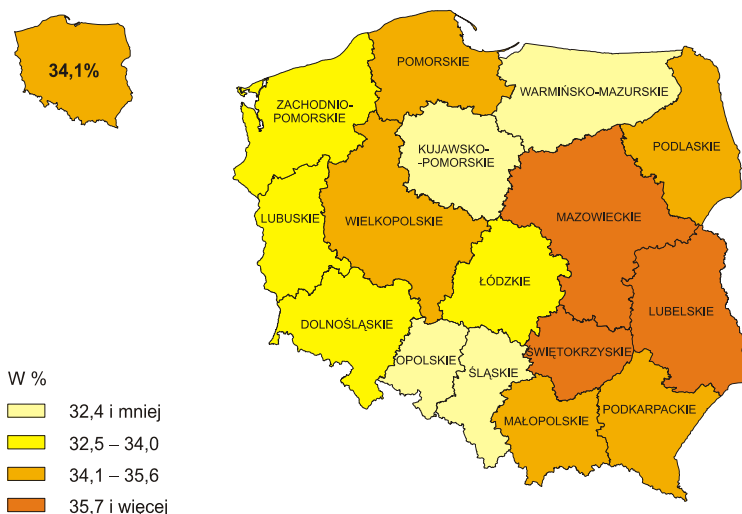
Informacje o aktywności ekonomicznej osób powyżej 50 roku życia zostały opracowane na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL).

* * *

Spśród 31050 tys. osób w wieku 15 lat i więcej, osoby powyżej 50 roku życia stanowiły 43,2%. W Polsce w IV kwartale 2012 r. było 13405 tys. osób powyżej 50 roku życia (wzrost o 1,1% w stosunku do IV kwartału 2011 r.), z czego 4574 tys. osób było **aktywnych zawodowo** (wzrost o 2,4%). Wśród aktywnych zawodowo było 2568 tys. mężczyzn (wzrost o 2,0%) i 2006 tys. kobiet (wzrost o 2,8%). W 2012 r. wśród osób powyżej 50 roku życia było 2618 tys. **osób niepełnosprawnych**, z czego tylko 343 tys. (13,1%) były to osoby aktywne zawodowo. Większość aktywnych zawodowo niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia stanowili mężczyźni – 206 tys., tj. 60,1% ogółu.

Współczynnik aktywności zawodowej w 2012 r. wyniósł 34,1%, co oznacza, że był wyższy o 0,4 p.proc. niż w poprzednim roku. Dla kobiet wyniósł 26,7% i był znacznie niższy od współczynnika aktywności zawodowej mężczyzn wynoszącego 43,6%. Uwzględniając zróżnicowanie terytorialne, najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wystąpił w województwie mazowieckim (39,2%, przed rokiem – 38,2%), najniższy zaś w województwie śląskim (29,7%, przed rokiem – 30,0%).

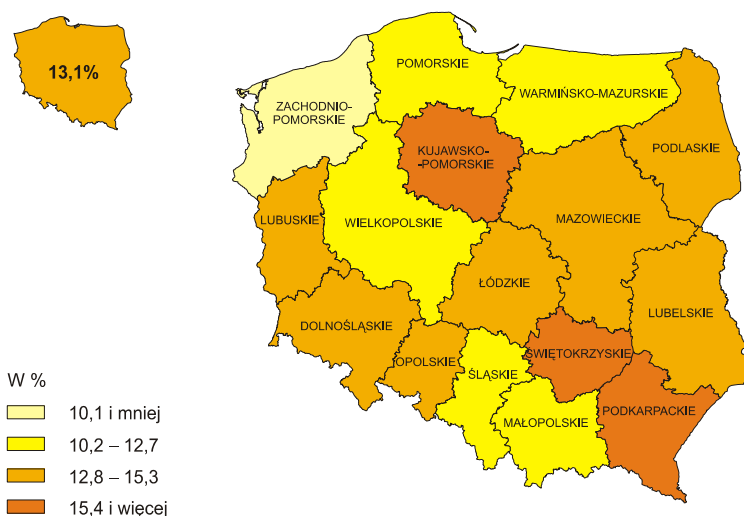
Mapa 1. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ LUDNOŚCI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG WOJEWÓDZTW W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

Współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia wyniósł 16,5% i był o 6,5 p.proc. wyższy niż u kobiet. Najwyższym współczynnikiem

aktywności zawodowej w 2012 r. charakteryzowały się województwa świętokrzyskie i kujawsko-pomorskie (odpowiednio 16,7% i 16,2%), przy czym wskaźnik aktywności zawodowej mężczyzn powyżej 50 roku życia w województwie świętokrzyskim wyniósł 20,6%, a w kujawsko-pomorskim – 23,2%. Najwyższym wskaźnikiem aktywności zawodowej kobiet charakteryzowały się natomiast województwa świętokrzyskie i lubuskie (odpowiednio 12,9% i 12,7%).

Mapa 2. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG WOJEWÓDZTW W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

W IV kwartale 2012 r. **pracujących** było 4249 tys. osób (wzrost w stosunku do IV kwartału 2011 r. o 2,3%), w tym kobiet – 1864 tys. (wzrost o 3,0%). Spośród 325 tys. bezrobotnych osób (wzrost o 3,2% względem poprzedniego roku) tylko 182 tys. to mężczyźni (wzrost o 4,6%). **Biernych zawodowo** było natomiast 8831 tys. osób (wzrost o 0,5%), z czego większość stanowiły kobiety – 5512 tys. (wzrost o 0,4% w skali roku).

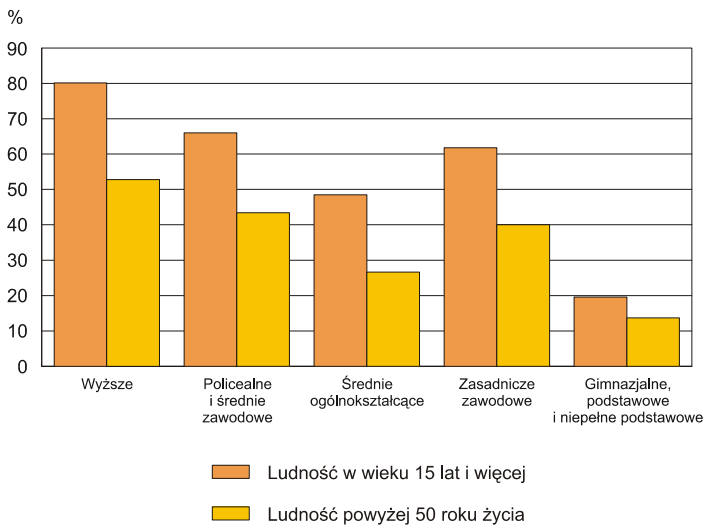
Wśród aktywnych zawodowo osób powyżej 50 roku życia (według danych z IV kwartału 2012 r.) przeważały osoby z **wykształceniem** zasadniczym zawodowym – 1500 tys. oraz policealnym i średnim zawodowym – 1395 tys.; najmniej było zaś osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 264 tys. osób. Analogiczna sytuacja wystąpiła wśród **osób niepełnosprawnych**, tj. odpowiednio: 136 tys., 90 tys. i 23 tys. osób.

Współczynnik aktywności zawodowej w analizowanej grupie wiekowej był najwyższy wśród osób z wykształceniem wyższym (52,8%); najniższy zaś wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (13,7%).

Podobnie jak w całej grupie aktywnych zawodowo, najwięcej pracujących posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe (1362 tys.), a najmniej średnie ogólnokształcące (231 tys.).

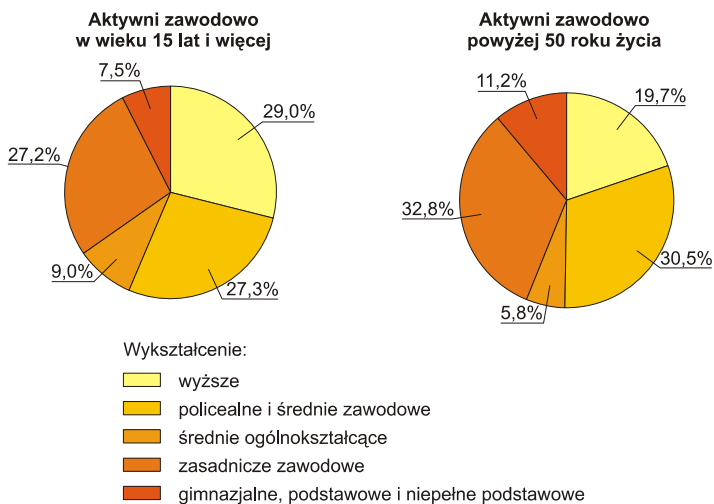
W grupie biernych zawodowo najwięcej było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (3225 tys.), a najmniej z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (727 tys. osób).

Wykres 1. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

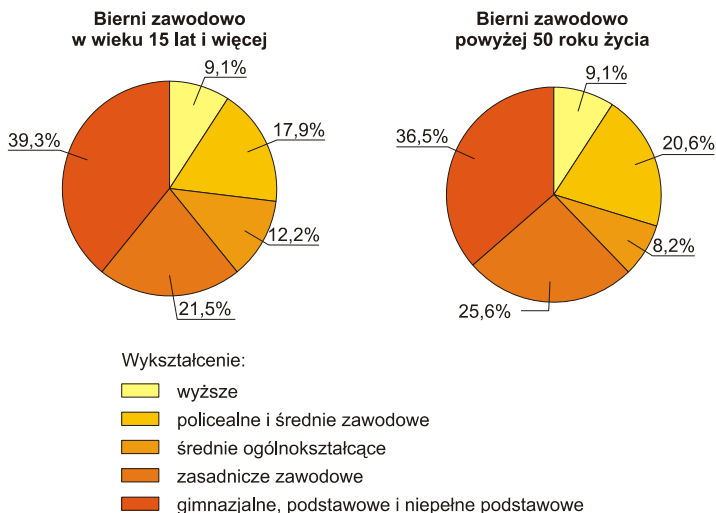

Mieszkańcy wsi charakteryzowali się wyższym poziomem współczynnika aktywności zawodowej bez względu na poziom wykształcenia. Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wśród mieszkańców wsi powyżej 50 roku życia zaobserwowano u osób z wykształceniem wyższym – 58,6% (o 6,9 p.proc. wyższy niż w miastach). Największą różnicę między mieszkańcami wsi i miast odnotowano w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – odsetek aktywnych zawodowo był wyższy na wsi o 13,8 p.proc. niż w miastach.

Wykres 2. LUDNOŚĆ AKTYWNA ZAWODOWO WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

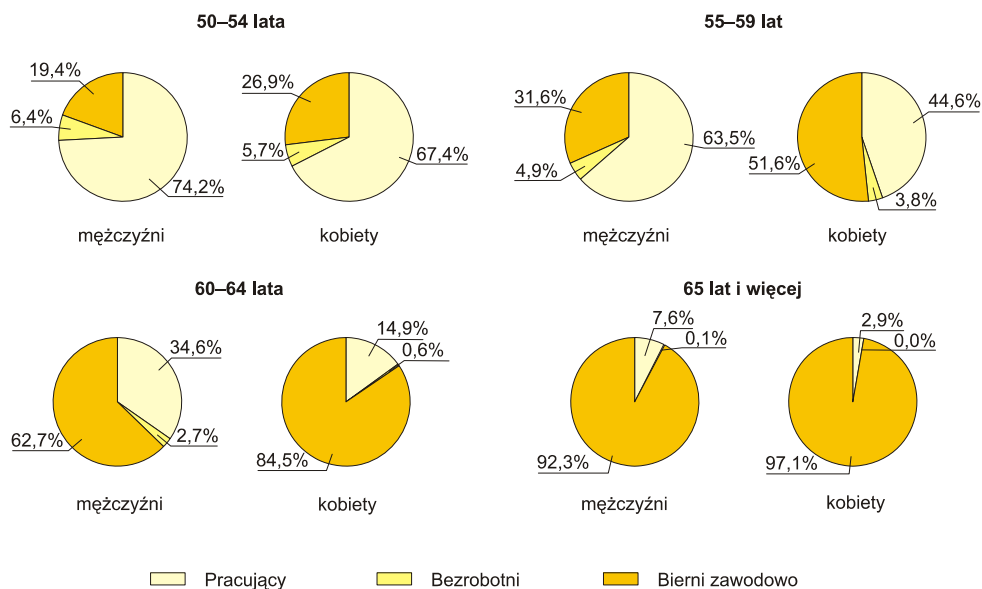

Wykres 3. BIERNI ZAWODOWO WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

Według wyników „Badania aktywności ekonomicznej ludności” w IV kwartale 2012 r. 49,6% osób powyżej 50 roku życia stanowiły te, które nie osiągnęły **wieku** emerytalnego, tj. mężczyźni w wieku 50–64 lata i kobiety w wieku 50–59 lat. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł dla tej grupy 61,8%. Natomiast 38,2% osób będących jeszcze w wieku produkcyjnym to bierni zawodowo, czyli niepracujący i nieposzukujący pracy. Dość wysoki udział procentowy biernych zawodowo (23,2%) można zauważyć już w grupie osób w wieku 50–54 lata.

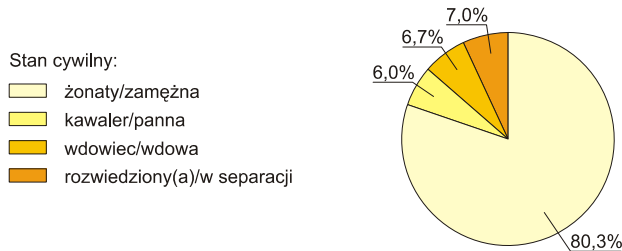
Wykres 4. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG GRUP WIEKU I PŁCI W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

W kolejnych przedziałach wieku udział ten wzrasta i wynosi 42,1% dla grupy wiekowej 55–59 lat oraz 74,4% dla grupy osób w wieku 60–64 lata. Wśród mężczyzn w wieku 60–64 lata biernych zawodowo było 62,7%, a wśród kobiet – 84,5%, co wynika z faktu osiągnięcia przez nie wieku emerytalnego. Odsetek kobiet biernych zawodowo był znacznie wyższy niż u mężczyzn, także w niższych przedziałach wiekowych, a więc również wśród kobiet będących jeszcze w wieku produkcyjnym.

Analizując strukturę aktywnych zawodowo ze względu na **stan cywilny** badanych osób powyżej 50 roku życia zaobserwowano, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim 3673 tys. (80,3% udziału), najmniejszą zaś panny/kawalerowie – 275 tys. (6,0%). Najwyższą wartość współczynnika aktywności zawodowej zauważono w grupie osób rozwiedzionych (45,2%), a najniższą wśród osób owdowiałych (10,7%).

Wykres 5. LUDNOŚĆ POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA AKTYWNA ZAWODOWO WEDŁUG STANU CYWILNEGO W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

V. PRACUJĄCY

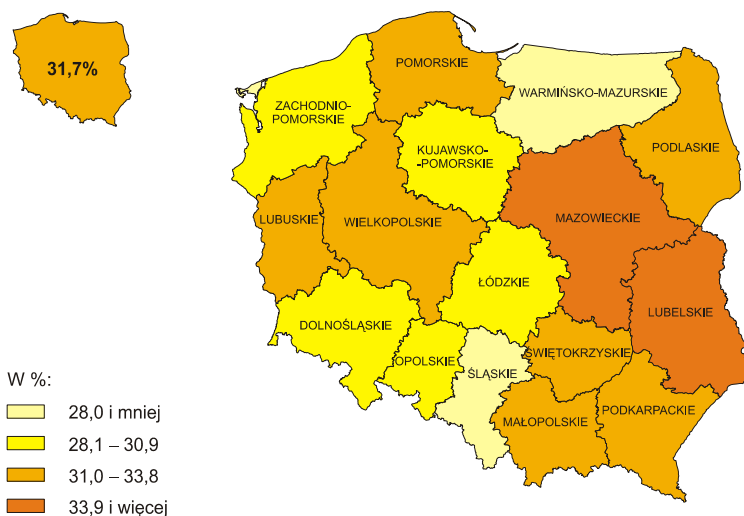
Synteza

Informacje o pracujących i zatrudnionych powyżej 50 roku życia zostały opracowane na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL).

* * *

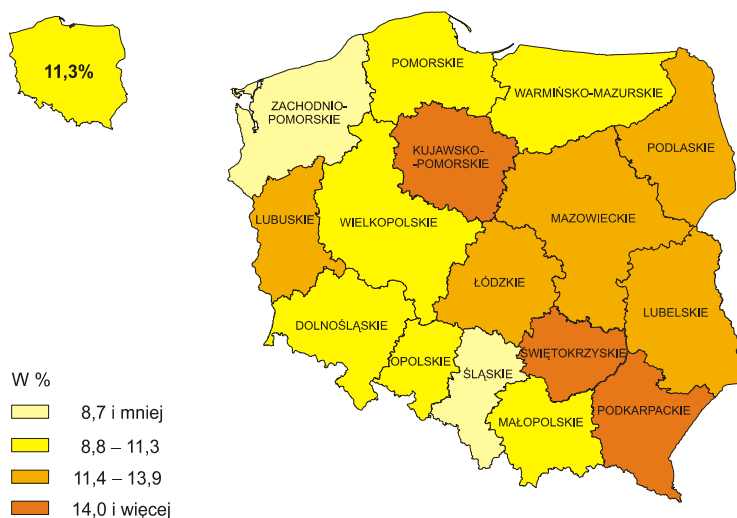
W IV kwartale 2012 r. liczba **pracujących** powyżej 50 roku życia wyniosła 4249 tys. osób (przed rokiem 4153 tys., wzrost o 96 tys., tj. o 2,3%). **Wskaźnik zatrudnienia** osiągnął 31,7% (w roku poprzednim – 31,3%), przy czym w przypadku mężczyzn wyniósł 40,5%, a dla kobiet – 24,8%. Ze względu na zróżnicowanie przestrzenne najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie mazowieckim – 36,8%, a najniższy w śląskim – 27,5%.

Mapa 3. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA LUDNOŚCI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG WOJEWÓDZTW W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

W IV kwartale 2012 r. liczba pracujących **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia wyniosła 295 tys. osób, co stanowiło 60,0% ogółu pracujących niepełnosprawnych. Wskaźnik zatrudnienia osiągnął 11,3% i wykazywał zróżnicowanie ze względu na płeć (dla mężczyzn wyniósł 14,3% a dla kobiet 8,5%). Rozpatrując przestrzenne rozmieszczenie pracowników niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia, najwięcej osób było w województwach: mazowieckim 34 tys. (11,5%), małopolskim – 30 tys. (10,2%) i łódzkim – 26 tys. (8,8%). Podobna sytuacja wystąpiła w sektorze prywatnym, gdzie najwięcej pracujących było w województwie mazowieckim – 30 tys. i w małopolskim – 27 tys. oraz w wielkopolskim – 21 tys. osób.

Mapa 4. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG WOJEWÓDZTW
W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

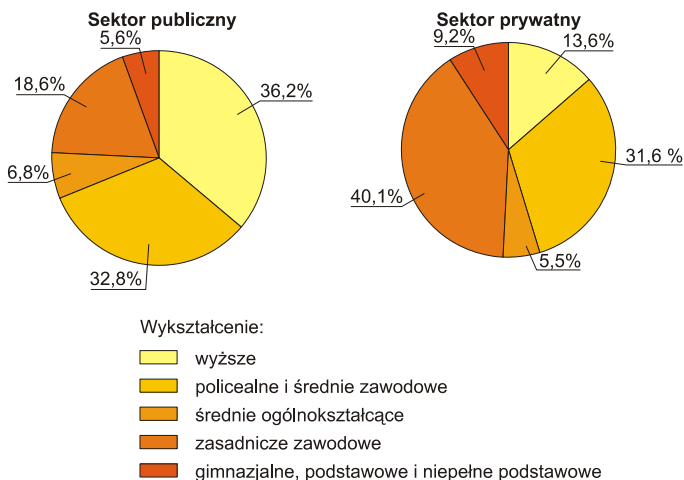

Spośród pracujących powyżej 50 roku życia w IV kwartale 2012 r. – 70,0% ogółu pracowało w **sektorze** prywatnym, tj. 2976 tys. osób (większość – 63,3% stanowili mężczyźni). W stosunku do 2011 r. liczba pracujących w tym sektorze wzrosła o 1,6%. Pracujących w rolnictwie indywidualnym było 689 tys. osób (z czego większość stanowili mężczyźni – 59,5%), oznacza to w stosunku do roku poprzedniego spadek o 4,2%. W sektorze publicznym w grupie osób powyżej 50 roku życia w IV kwartale 2012 r. pracowało 1273 tys. osób, z czego większość stanowiły kobiety (60,6%). W stosunku do 2011 r. liczba pracujących w tym sektorze wzrosła o 3,9%.

Spośród pracujących **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia w IV kwartale 2012 r. – 82,7% ogółu pracowało w sektorze prywatnym (244 tys. osób), z czego większość stanowili mężczyźni – 63,9%. W rolnictwie indywidualnym pracowało 64 tys. osób niepełnosprawnych, w większości mężczyźni (68,8% udziału). W sektorze publicznym pracowało 51 tys. osób.

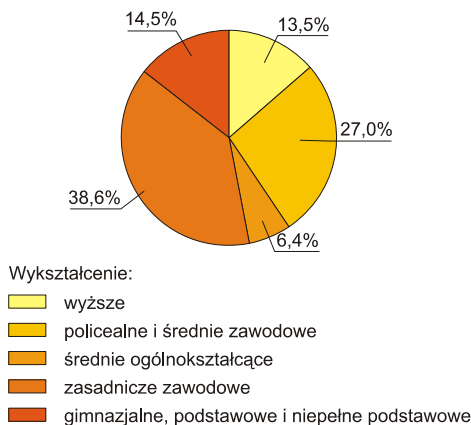
W sektorze prywatnym, podobnie jak przed rokiem, wśród osób powyżej 50 roku życia przeważały osoby z **wykształceniem** zasadniczym zawodowym – 1125 tys. (37,8% udziału) oraz policealnym i średnim zawodowym – 898 tys. (30,2%); wśród nich większość stanowili mężczyźni (odpowiednio 73,6% i 57,0%). W grupie rolników indywidualnych najwięcej, bo 316 tys. (45,9%) było osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Równie dużo – 215 tys. osób było z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (31,2%). W obu kategoriach wykształcenia przeważali mężczyźni (porównywalnie 66,8% i 59,1%). Przeważająca liczba pracowników najemnych w sektorze publicznym miała wykształcenie wyższe – 461 tys. osób, (36,2%) oraz policealne i średnie zawodowe – 418 tys. (32,8%). W grupach tych większość stanowiły kobiety (odpowiednio 61,8% oraz 66,3%).

Wykres 6. PRACOWNICY NAJEMNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

Wśród pracujących osób **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia ogółem przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 114 tys. (38,6%) oraz policealnym i średnim zawodowym – 80 tys. (27,1%); wśród nich większość stanowili mężczyźni (odpowiednio 71,9% i 56,3%). W sektorze prywatnym najwięcej było osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (102 tys.), a w sektorze publicznym najwięcej było osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (17 tys.).

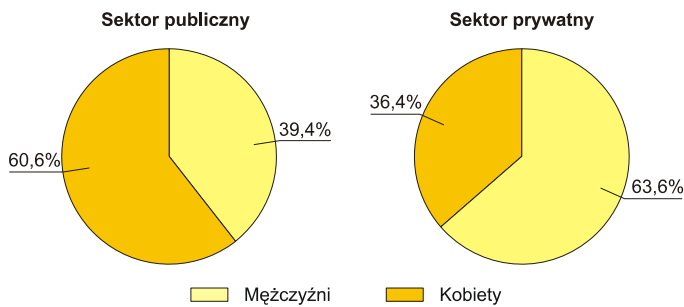
Wykres 7. STRUKTURA PRACUJĄCYCH NIEPEŁNOSPRAWNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

Uwzględniając **status zatrudnienia** osób powyżej 50 roku życia, najliczniejszą grupą byli pracownicy najemni (2982 tys.), z czego w sektorze prywatnym pracowało 1709 tys. osób (mężczyźni stanowili 63,6%), co oznacza wzrost w tym sektorze o 4,0% w skali roku. Do grupy

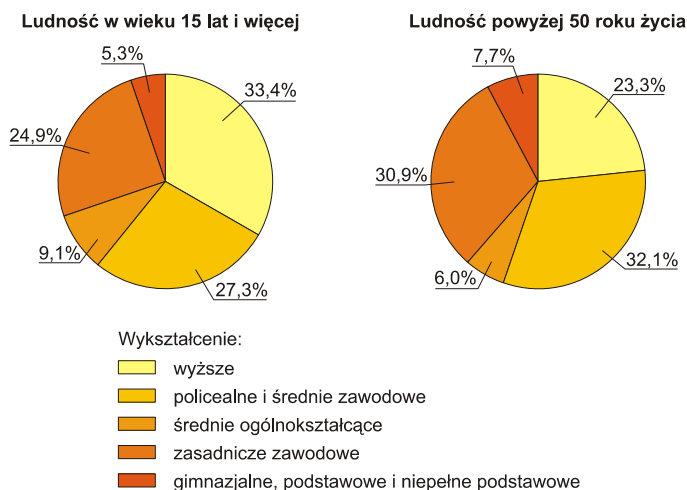
pracujących na własny rachunek należało 1088 tys. osób (68,5% stanowili mężczyźni), tj. spadek o 0,8% w skali roku. Liczba pomagających członków rodzin wyniosła 180 tys. osób (w tym przypadku większość, stanowiły kobiety – 71,1%), tj. więcej o 4,3% niż w 2011 r.

Wykres 8. **PRACOWNICY NAJEMNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI I PŁCI W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)**

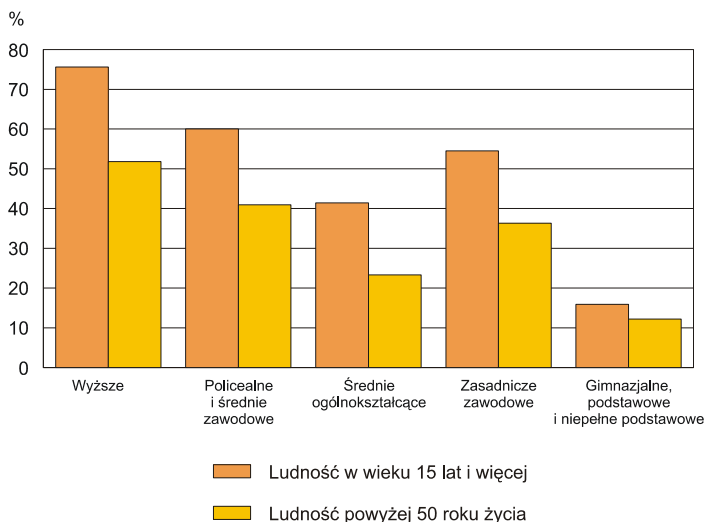

Ogólna liczba pracowników najemnych (2982 tys.) wzrosła o 4,0% w porównaniu z 2011 r. (przed rokiem było to 2868 tys.), a większość stanowili mężczyźni – 53,3%. Wśród pracowników najemnych najwięcej było osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 958 tys. (32,1%), z których ponad połowę (54,3%) stanowiły kobiety. Wśród pracujących na własny rachunek przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 376 tys. (34,6%), z których większość (76,6%) to mężczyźni. W grupie pomagających członków rodzin przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 64 tys. (35,6%), z czego większość (68,8%) to kobiety.

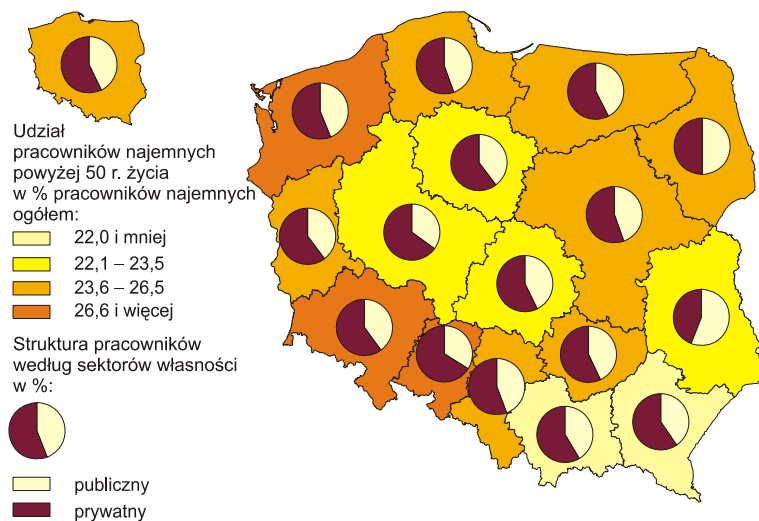
Wykres 9. **STRUKTURA PRACOWNIKÓW NAJEMNYCH WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)**

Wykres 10. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

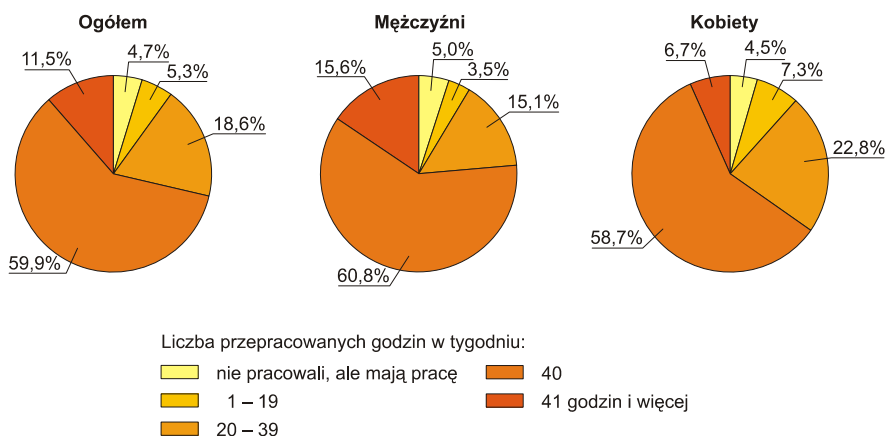
Mapa 5. PRACOWNICY NAJEMNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI I WOJEWÓDZTW W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

Analiza **liczby godzin przepracowanych** w tygodniu przez pracowników najemnych powyżej 50 roku życia w głównym miejscu pracy wykazała, że zdecydowana większość osób, bo 1785 tys. (59,9%) pracowała 40 godzin. W przedziale od 20 do 39 godzin pracowało 556 tys. osób (18,6%), 41 godzin i więcej – 342 tys. osób (11,5%), a do 19 godzin pracowało – 157 tys. (5,3%). Wyniki badania wskazują, że podobnie jak przed rokiem, mężczyźni stanowili

większość wśród osób pracujących ponad 40 godzin tygodniowo – 248 tys. (72,5% ogółu) oraz 40 godzin – 967 tys. (54,2%). Kobiety przeważały wśród osób pracujących do 19 godzin w tygodniu – 102 tys. (65,0%) oraz od 20 do 39 godzin tygodniowo – 317 tys. (57,0%).

Wykres 11. PRACOWNICY NAJEMNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG PŁCI ORAZ LICZBY PRZEPRACOWANYCH GODZIN W TYGODNIU^a W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

^a W głównym miejscu pracy.

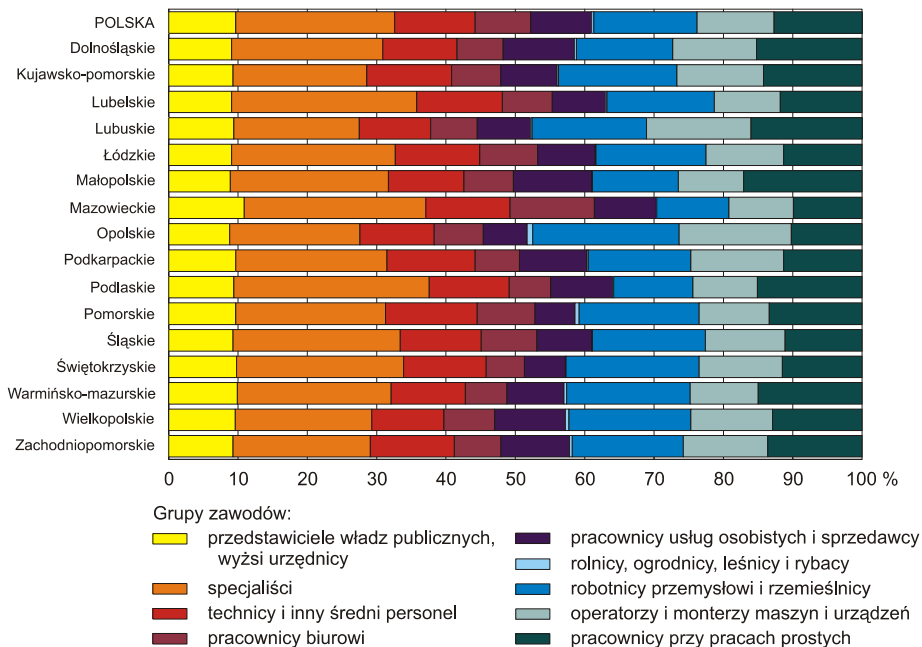
W zbiorowości pracujących zdecydowana większość osób, bo 76,5%, **dojeżdżała do pracy**, przy czym: 72,4% osób poświęcało na dojazd do 30 min., 20,7% osób od 31 min. do 1 godziny, a 6,9% to osoby, których czas dojazdu był dłuższy niż 1 godzina. Biorąc pod uwagę odległość od miejsca zamieszkania do miejsca pracy, to do 5 km dojeżdżało 42,7% pracujących, od 6 do 20 km – 24,9%, a powyżej 20 km – 8,8% pracujących. W terenie pracowało 6,7%, a w domu – 16,8% osób.

Rozpatrując **rodzaj prowadzonej działalności** (sekcje PKD), najwięcej osób (spośród pracujących powyżej 50 roku życia – 4249 tys. osób) pracowało w:

- rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 751 tys. (17,7% udziału),
- przetwórstwie przemysłowym – 700 tys. (16,5%),
- handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 412 tys. (9,7%),
- edukacji – 389 tys. (9,2%),
- opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 338 tys. (8,0%),
- budownictwie – 313 tys. (7,4%),
- transporcie i gospodarce magazynowej – 277 tys. (6,5%).

Biorąc pod uwagę **grupy zawodów**, najbardziej liczne grupy to rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 678 tys. (16,0%), specjaliści – 671 tys. osób (15,8%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 590 tys. (13,9%).

Wykres 12. STRUKTURA PRACOWNIKÓW POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
WEDŁUG WIELKICH GRUP ZAWODÓW I WOJEWÓDZTW W 2012 R. (Z-12)
Stan w dniu 31 X

Wśród pracujących osób **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia, najbardziej liczne grupy zawodów to: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 63 tys. (21,4%), pracownicy usług i sprzedawcy – 62 tys. (21,0%) oraz pracownicy przy pracach prostych – 44 tys. (14,9%).

VI. BEZROBOTNI

Synteza

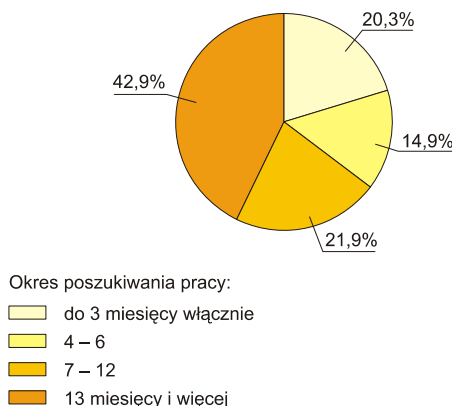
Informacje o bezrobotnych powyżej 50 roku życia zostały opracowane na podstawie danych wynikowych uzyskanych z badania „Bezrobocie rejestrowane”, zrealizowanego na formularzach MPiPS oraz uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL).

* * *

Wśród aktywnych zawodowo w grupie osób powyżej 50 roku życia w kraju było 325 tys. bezrobotnych, w tym 143 tys. kobiet. Stopa bezrobocia według BAEL w tej grupie wiekowej wyniosła 7,1%, zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet.

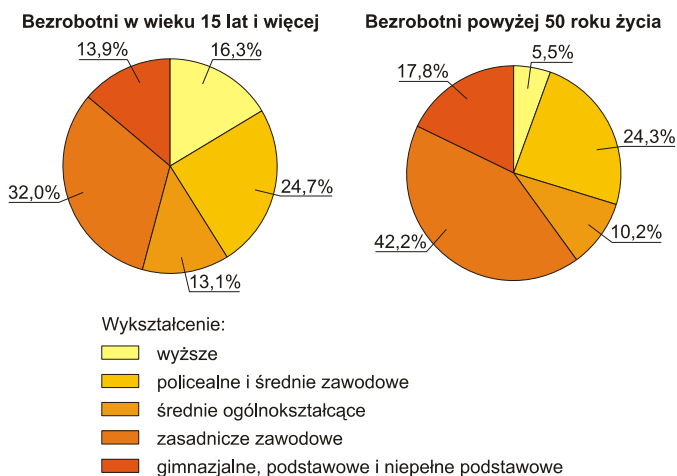
Według wyników uzyskanych z BAEL, wśród bezrobotnych poszukujących pracy jako pracownicy najemni (325 tys. bezrobotnych) największą grupę stanowiły osoby, które deklarowały chęć podjęcia pracy w jakimkolwiek wymiarze czasu pracy, tj. 132 tys. osób (40,6%). Chętnych do podjęcia pracy tylko w pełnym wymiarze czasu pracy było 116 tys. osób (35,7%).

Wykres 13. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG OKRESU POSZUKIWANIA PRACY W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

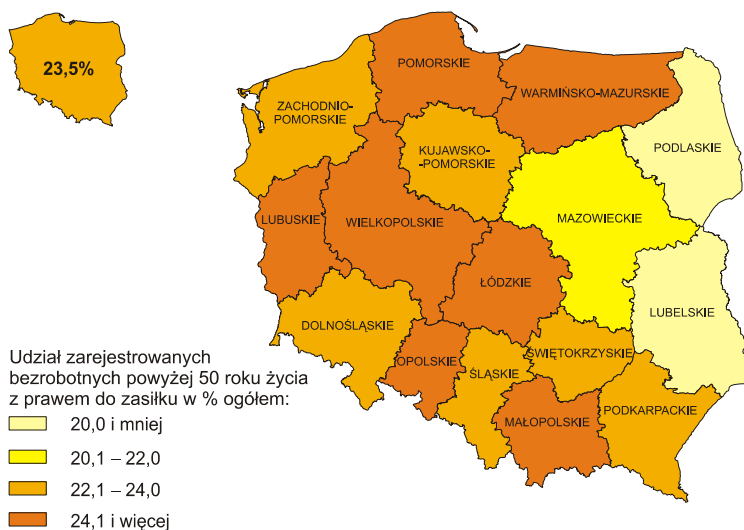
W 2012 r. **przeciętny czas poszukiwania pracy** bezrobotnych powyżej 50 roku życia (według BAEL) wynosił 16,5 miesiąca, w przypadku mężczyzn – 17,5 miesiąca, a wśród kobiet 15,3 miesiąca. Najwięcej było osób, które poszukiwały pracy ponad 13 miesięcy (139 tys. osób), natomiast najmniej było osób poszukujących pracy w okresie od 4 do 6 miesięcy (48 tys.). Analizując zróżnicowanie przeciętnego czasu poszukiwania pracy według poziomu wykształcenia zauważono, że pracy najdłużej poszukiwały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (18,6 miesiąca), a najkrócej osoby z wykształceniem wyższym (15,7 miesiąca).

Wykres 14. STRUKTURA BEZROBOTNYCH WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W IV KWARTALE 2012 R. (BAEL)

W IV kwartale 2012 r. liczba bezrobotnych **niepełnosprawnych** powyżej 50 roku życia wynosiła 48 tys. osób., przy czym 28 tys. poszukiwało pracy do roku włącznie. Spośród bezrobotnych niepełnosprawnych powyżej 50 roku życia 38 tys. (79,2%) zamieszkiwała w miastach, a biorąc pod uwagę płeć większość stanowili mężczyźni – 27 tys. osób (56,3%).

Mapa 6. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA Z PRAWEM DO ZASIŁKU WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2012 R. (MPiPS)
Stan w dniu 31 XII

Bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu grudnia 2012 r. było 2136,8 tys., w tym 1099,2 tys. kobiet. Spośród ogółu bezrobotnych – 486,4 tys. (22,8%) stanowiły osoby powyżej 50 roku życia (w tym 193,8 tys. kobiet, tj. 39,8%).

Województwem, w którym odnotowano największy udział osób powyżej 50 roku życia w zbiorowości wszystkich bezrobotnych było województwo dolnośląskie (28,1%), najmniejszy zaś udział wystąpił w województwie podkarpackim (17,5%). Liczba wszystkich bezrobotnych z prawem do zasiłku znajdujących się w rejestrach urzędów pracy na koniec 2012 r. wyniosła 358,3 tys. osób (w tym 171,0 tys. to kobiety), tj. 16,8% ogółu bezrobotnych; z czego osób powyżej 50 roku życia z prawem do zasiłku było 114,5 tys. (w tym 47,9 tys. kobiet), tj. 5,4% ogółu.

Uwzględniając sytuację w poszczególnych miesiącach 2012 r. największą liczbę bezrobotnych powyżej 50 roku życia zanotowano w końcu grudnia (486,4 tys. osób, w tym 193,8 tys. kobiet), a najniższą – w końcu września (445,4 tys., w tym 182,8 tys. kobiet).

W ciągu 2012 r. w urzędach pracy **zarejestrowano** 474,7 tys. osób powyżej 50 roku życia. Najwięcej nowych rejestracji bezrobotnych wystąpiło w styczniu (52,8 tys.), natomiast najmniej – w sierpniu (33,4 tys.). **Wyrejestrowanych** bezrobotnych powyżej 50 roku życia było 429,7,0 tys. osób. Najwięcej bezrobotnych wyrejestrowało się w kwietniu (42,3 tys. osób), natomiast najmniej – w styczniu (26,0 tys. osób).

Analizując strukturę grupy bezrobotnych osób powyżej 50 roku życia według **poziomu wykształcenia** najliczniej występowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – 182,8 tys. (37,6 %), najmniejszą zaś osoby z wykształceniem wyższym – 19,7 tys. (4,0%). Wśród bezrobotnych kobiet powyżej 50 roku życia sytuacja wyglądała podobnie – największą grupę tworzyły kobiety z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – 66,2 tys. (34,2 %), a najmniejszą – z wykształceniem wyższym – 7,7 tys. (4,0%).

Mapa 7. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA I WOJEWÓDZTW W 2012 R. (MPiPS)
Stan w dniu 31 XII

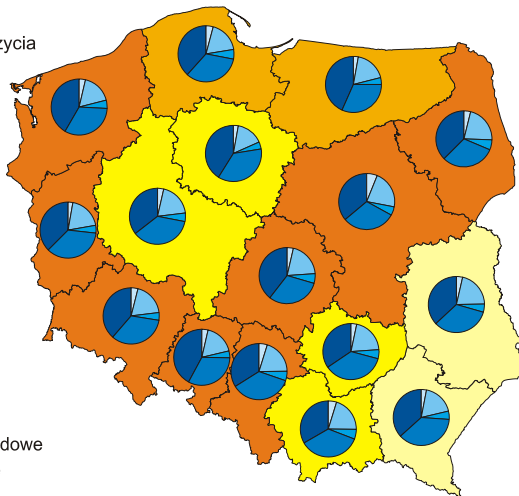
Udział zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia w % bezrobotnych ogółem:

- 19,0 i mniej
- 19,1 – 20,9
- 21,0 – 22,8
- 22,9 i więcej

Struktura bezrobotnych powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia w %:

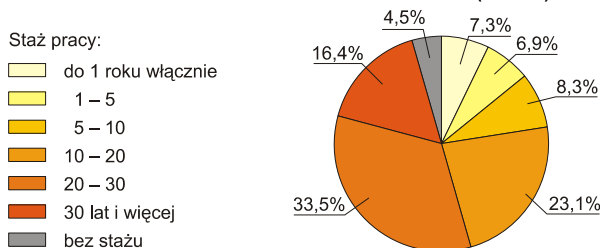

- wyższe
- policealne i średnie zawodowe
- średnie ogólnokształcące
- zasadnicze zawodowe
- gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe

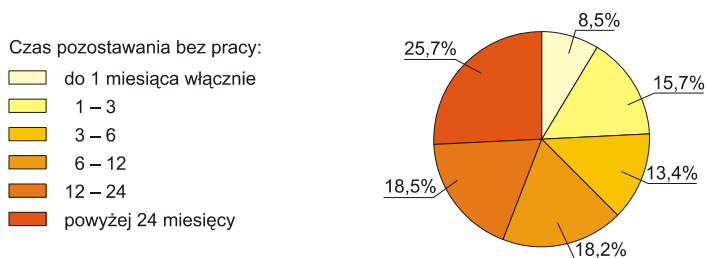
Biorąc pod uwagę kryterium **stażu pracy** wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia przeważała zbiorowość osób legitymujących się stażem od 20 do 30 lat – 163,0 tys. osób (33,5%). Najmniejszą grupę w tej kategorii stanowili bezrobotni bez stażu pracy – 22,1 tys. (4,5%). Podobnie w zbiorowości (193,8 tys.) bezrobotnych kobiet powyżej 50 roku życia największy udział miały kobiety ze stażem pracy od 20 do 30 lat – 62,7 tys. (32,4%), a najmniejszy bez stażu pracy – 9,4 tys. (4,8%).

Wykres 15. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG STAŻU PRACY W 2012 R. (MPiPS)

Według kryterium **czasu pozostawania bez pracy** zauważono, że wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia (486,4 tys.) najliczniejszą grupę w analizowanym roku stanowili bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy – 125,1 tys. (25,7%), zaś najmniejszą – pozostający bez pracy do miesiąca – 41,3 tys. (8,5%). W przypadku kobiet również najliczniejszą grupę stanowiły kobiety pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy – 53,2 tys. (27,5% ogółu kobiet), a najmniejszą pozostające bez pracy do miesiąca – 14,0 tys. (7,2%).

Wykres 16. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W 2012 R. (MPiPS)

W ramach **aktywnych form zwalczania bezrobocia** z pomocy w postaci rozmowy wstępnej skorzystało 76,2 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia (najwięcej w województwie dolnośląskim – 9,2 tys.), a z porady indywidualnej – 69,5 tys. osób (najwięcej w województwie dolnośląskim 8,8 tys.). W zakresie poradnictwa zawodowego z porady grupowej skorzystało 13,0 tys. osób (najwięcej w województwie wielkopolskim i kujawsko-pomorskim – po 1,5 tys.), zaś liczba osób uczestniczących w spotkaniach grupowych wyniosła 41,8 tys. (najwięcej w województwie mazowieckim – 5,0 tys.). W aktywnych programach rynku pracy z zatrudnienia przy pracach interwencyjnych skorzystało 3486 osób (najwięcej w województwie warmińsko-mazurskim 427 osób), przy robotach publicznych 3892 osoby (najwięcej w województwie warmińsko-mazurskim 545 osób), przy pracach społecznie użytecznych – 1499 osób (najwięcej w województwie śląskim – 248 osób).

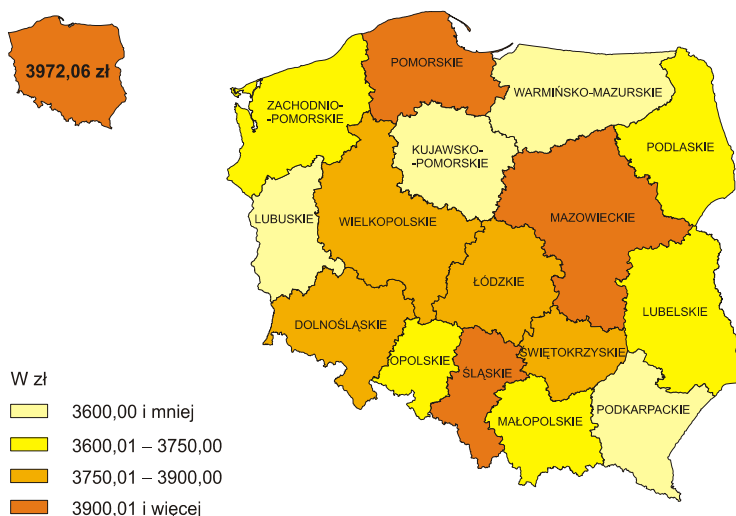
VII. WYNAGRODZENIA

Synteza

Dane dotyczące wynagrodzeń osób powyżej 50 roku życia pochodzą z reprezentacyjnego badania „Struktura wynagrodzeń”, prowadzonego w cyklu dwuletnim na formularzu Z-12 (Sprawozdanie o strukturze wynagrodzeń według zawodów za październik 2012 r.).

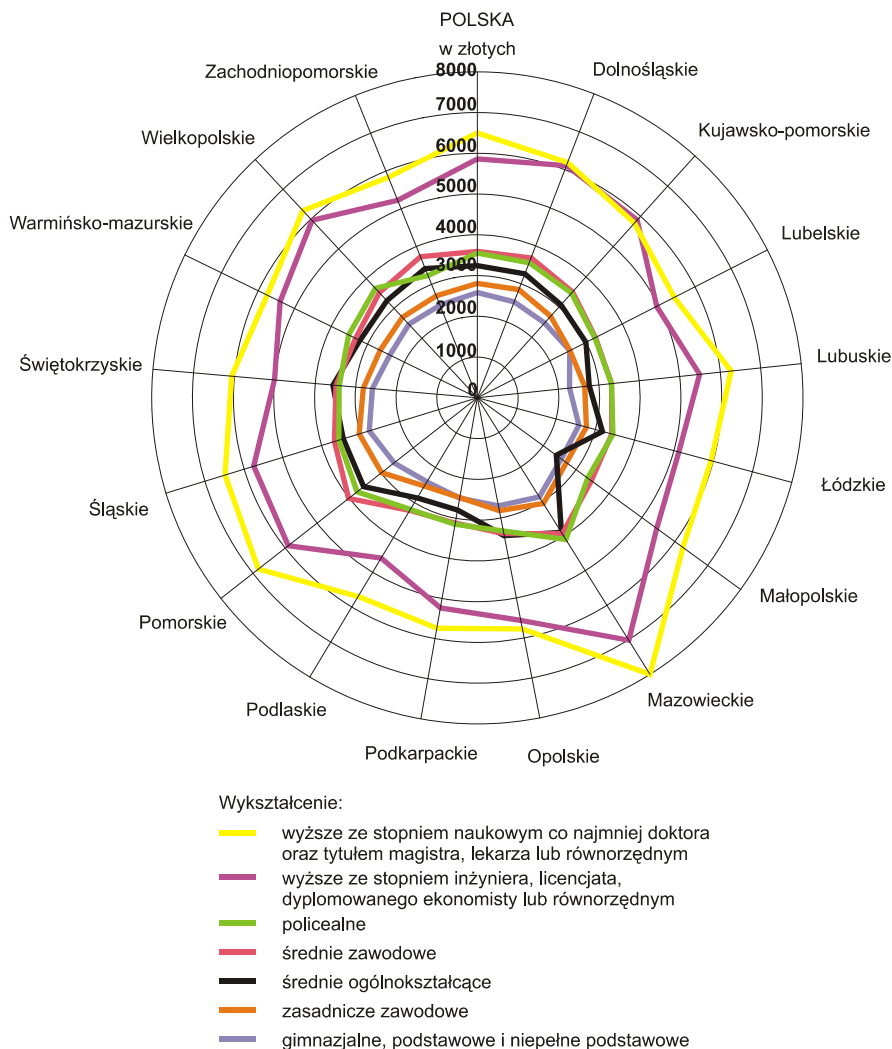
Przeciętne wynagrodzenie brutto osób powyżej 50 roku życia za październik 2012 r. oszacowane na podstawie badania „Struktura wynagrodzeń” wyniosło 3972,06 zł (wzrost o 8,2% w porównaniu z edycją z 2010 r.). Podkreślenia wymaga fakt, że przeciętna płaca w **sektorze** publicznym (4255,32 zł) była znacznie wyższa od przeciętnego wynagrodzenia w sektorze prywatnym (3724,46 zł) w Polsce (wzrost w porównaniu z 2010 r. odpowiednio o 6,7% i o 10,4%), jak i w poszczególnych województwach (za wyjątkiem mazowieckiego). Najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w województwie mazowieckim (4878,19 zł) i jest ono wyższe o 1423,26 zł od najniższego przeciętnego wynagrodzenia odnotowanego w województwie podkarpackim (3454,93 zł). Znaczne różnice w poziomie wynagrodzeń zostały zaobserwowane również w podziale na **płeć**. Przeciętne wynagrodzenie mężczyzn było wyższe od przeciętnej płacy kobiet, wynosiły one odpowiednio 4297,17 zł i 3637,46 zł (w 2010 r. odpowiednio 3903,81 zł i 3413,22 zł). Podobna relacja występowała w układzie wojewódzkim.

Mapa 8. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO PRACOWNIKÓW POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG WOJEWÓDZTW ZA PAŹDZIERNIK 2012 R. (Z-12)

W skali kraju można zauważyć, iż najwyższe przeciętne wynagrodzenie występowało wśród osób z **wykształceniem** wyższym, a najniższe z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. Podobna tendencja wystąpiła w przypadku mężczyzn i kobiet, zarówno w kraju, jak i większości poszczególnych województw.

Wykres 17. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO PRACOWNIKÓW POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA I WOJEWÓDZTW ZA PAŹDZIERNIK 2012 R. (Z-12)

Przeciętne wynagrodzenie brutto osób powyżej 50 roku życia zwiększało się wraz z **wiekami** zatrudnionych. Prawidłowość ta charakteryzuje zarówno mężczyzn, jak i kobiety. Zbliżony do przeciętnego (3972,06 zł) poziom wynagrodzeń w badanej grupie wiekowej

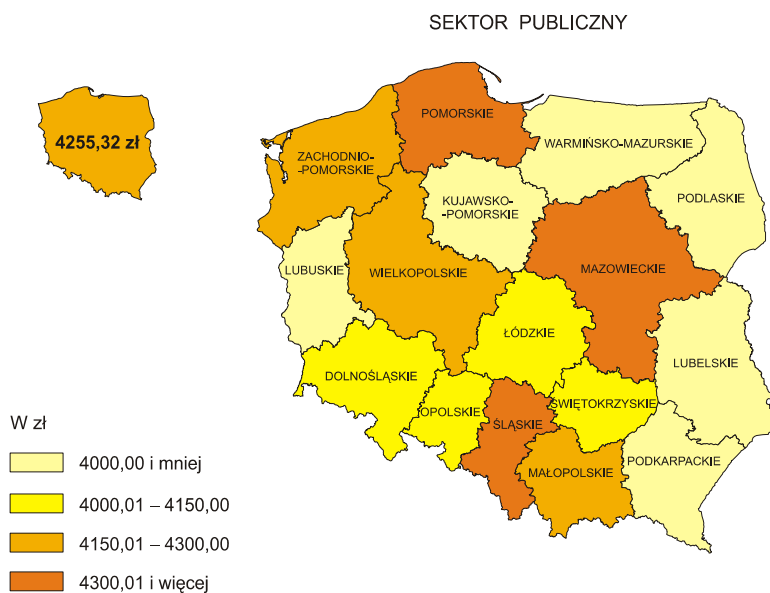
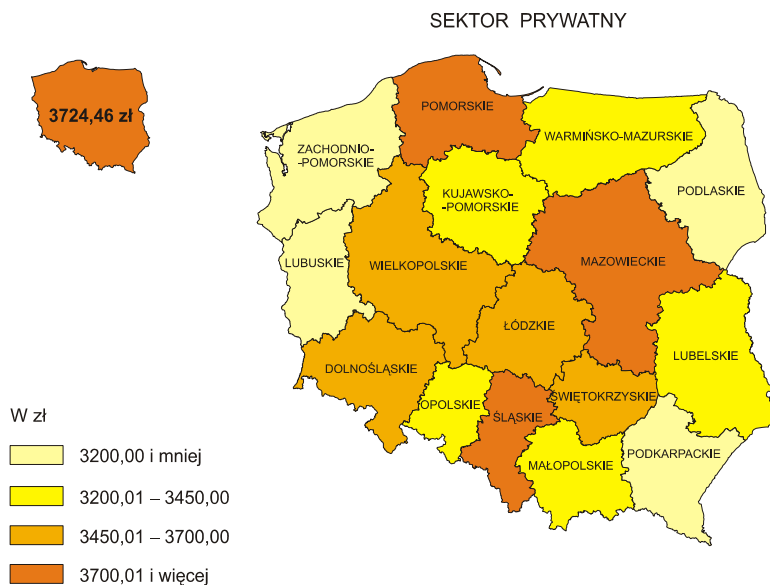
wystąpił wśród osób w wieku 55–59 lat (3919,46 zł). Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto odnotowano wśród osób w wieku 60 lat i więcej (4808,38 zł), natomiast najniższą płacę osiągnęły osoby w wieku 50–54 lata (3843,29 zł).

Analiza przeciętnego wynagrodzenia ogółem brutto według **stażu pracy** wykazała, iż najlepiej opłacana była grupa pracujących ze stażem pracy 20 lat i więcej (4079,57 zł), zaś najgorzej – grupa osób legitymujących się łącznym okresem zatrudnienia krótszym niż 5 lat (2926,18 zł).

Przeciętne wynagrodzenie brutto według grup sekcji PKD za październik 2012 r. było najwyższe w działalności finansowej i ubezpieczeniowej, w obsłudze rynku nieruchomości – 5316,58 zł, a najniższe w handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, w zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji – 3681,87 zł.

Uwzględniając **wielkie grupy zawodów**, najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto wystąpiło wśród przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników – 7924,39 zł (najwyższe w województwie mazowieckim – 10098,79 zł) oraz wśród specjalistów – 5027,74 zł (w mazowieckim – 6124,52 zł), natomiast najniższe odnotowano wśród pracowników przy pracach prostych – 2152,21 zł (najniższe w województwie małopolskim – 1965,31 zł) oraz pracowników usług i sprzedawców – 2205,56 zł (w podkarpackim – 2044,44 zł).

Mapa 9. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO PRACOWNIKÓW
 POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI
 I WOJEWÓDZTW ZA PAŹDZIERNIK 2012 R. (Z-12)

VIII. ANALIZA TAKSONOMICZNA RYNKU PRACY WEDŁUG WOJEWÓDZTW

METODY ANALIZY DANYCH

Celem niniejszej analizy jest dokonanie empirycznej oceny sytuacji osób powyżej 50 roku życia na rynku pracy w Polsce w 2012 r. według województw. Efektem końcowym badania jest ranking województw na podstawie miernika syntetycznego. Etapy badania zostały przeprowadzone według następującej procedury:

1. Dobór zmiennych diagnostycznych,
2. Budowa miernika syntetycznego,
3. Grupowanie obiektów.

DOBÓR ZMIENNYCH DIAGNOSTYCZNYCH ^a

Zbiór potencjalnych zmiennych diagnostycznych ustalono w oparciu o kryteria merytoryczno-formalne. Zmienne poddano weryfikacji ze względu na:

- zdolność dyskryminacyjną zmiennych,
- pojemność informacyjną zmiennych.

Dla analizy zmienności cech posłużono się klasycznym współczynnikiem zmienności V_j ,

$$V_j = \frac{s_j(x)}{\bar{X}_j}, \quad (1)$$

gdzie:

$$\bar{X}_j = \frac{\sum_{i=1}^n x_{ij}}{n} \quad (2)$$

oznacza średnią arytmetyczną wartości j – tej cechy;

$$s_j(x) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{X}_j)^2}{n}} \quad (3)$$

oznacza odchylenie standardowe wartości j – tej cechy od jej średniej arytmetycznej;

x_{ij} oznacza wartość j – tej cechy ($j = 1, 2, \dots, d$) przypisaną i – temu ($i = 1, 2, \dots, n$) obiektowi.

d – liczba cech, n – liczba obiektów.

^a Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, SGH, Warszawa 2009.

Ze zbioru potencjalnych zmiennych dokonano eliminacji zmiennych diagnostycznych, w których klasyczny współczynnik zmienności był mniejszy od arbitralnie założonej wartości granicznej 0,05.

Najczęściej stosowaną w praktyce metodą doboru zmiennych służących do konstrukcji miernika rozwoju jest parametryczna metoda Z. Hellwiga. Celem tej metody jest rozpoznanie zmiennych reprezentantek charakteryzujących się największą pojemnością informacyjną. Pojemność informacyjna zmiennej jest tym większa, im jest ona słabiej skorelowana z innymi zmiennymi diagnostycznymi i jednocześnie jest silniej skorelowana ze zmiennymi, które nie wchodzą do ostatecznego zbioru zmiennych. Punktem wyjścia jest ustalenie wartości progowej współczynnika korelacji r^* . Na potrzeby badania wartość progową określono arbitralnie na poziomie 0,7. Algorytm metody parametrycznej przebiega następująco:

- ustala się bezwzględne sumy R_j wartości w każdej kolumnie lub wierszu macierzy korelacji R ,
- wyszukuje się kolumnę lub wiersz, w których R_j jest największe,
- w kolumnie lub wierszu wybiera się elementy o wartościach bezwzględnych większych od wartości progowej r^* ; potencjalną zmienną odpowiadającą danej kolumnie lub danemu wierszowi nazywamy zmienną centralną, a zmienne odpowiadające wyróżnionej kolumnie lub wierszowi nazywamy zmiennymi satelitarnymi,
- redukuje się macierz korelacji R wykreślając z niej wyróżnioną kolumnę lub wiersz oraz wyróżnione wiersze lub kolumny,
- operując kolejnymi zredukowanymi macierzami korelacji otrzymuje się kolejne skupienia, aż do wyczerpania zbioru dopuszczalnych zmiennych diagnostycznych.

Ostateczny zbiór zmiennych diagnostycznych stanowić będą wszystkie zmienne centralne oraz zmienne izolowane.

BUDOWA MIERNIKA SYNTETYCZNEGO^b

Celem tworzenia rankingów jest uszeregowanie obiektów (województw) w kolejności od najlepszego do najgorszego, a kryterium uporządkowania stanowi poziom zjawiska złożonego, opisywanego wieloma cechami/zmiennymi. Zmienne mogą mieć charakter stymulant, destymulant, nominant lub neutralny.

Stymulanta — zmienna, której wzrost wartości świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska (np. przeciętne wynagrodzenie brutto).

Destymulanta – zmienna, której wzrost wartości świadczy o niepożądanym rozwoju badanego zjawiska (np. stopa bezrobocia).

^b Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.

Suhecki B. (red.), *Ekonometria przestrzenna. Metody i modele analizy danych przestrzennych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.

Nominanta – zmienna, której wzrost do pewnego poziomu (wartości nominalnej) świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska złożonego, a wzrost powyżej wartości nominalnej świadczy o niepożądanym rozwoju badanego zjawiska.

Neutralna – zmienna, która nie ma wpływu na poziom zjawiska złożonego i nie powinna się znajdować w zbiorze zmiennych opisujących zjawisko złożone.

W celu utworzenia rankingu konieczne jest posiadanie cech o jednorodnym charakterze, tzn. stymulant albo destymulant.

Do budowy rankingu zostanie wykorzystana metoda wzorcowa z zastosowaniem odległości euklidesowej.

Na potrzeby konstrukcji rankingu dokonuje się przekształcenia wartości x_{ij} za pomocą standaryzacji na nową wartość z_{ij} :

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{X}_j}{s_j(x)} \quad (1)$$

Jeżeli w zbiorze zmiennych występują stymulanty, destymulanty i nominanty należy zamienić destymulanty i nominanty na stymulanty. Zamiana destymulanty na stymulantę polega na pomnożeniu przez liczbę (-1) zestandaryzowanych wartości destymulanty. Zamiana nominanty na stymulantę polega na przekształceniu:

$$z_{ij} = \begin{cases} \frac{-1}{x_{ij} - x_{Nj} - 1} & \text{dla } x_{ij} < x_{Nj}, \\ 1 & \text{dla } x_{ij} = x_{Nj}, \\ \frac{1}{x_{ij} - x_{Nj} + 1} & \text{dla } x_{ij} > x_{Nj}, \end{cases} \quad (2)$$

gdzie: x_{Nj} oznacza wartość nominalną dla j – tej zmiennej.

W poniższym badaniu wykorzystano jednakowe wagi dla finalnego zestawu zmiennych. Wagi muszą sumować się do jedności:

$$\sum_{j=1}^d w_j = 1, \quad (3)$$

oraz być większe od zera $w_j > 0$. Różne wartości wag są stosowane, gdy na dane zjawisko złożone zmienne wpływają z różną siłą. Im wyższa waga, tym dana zmienna silniej oddziałuje na dane zjawisko złożone. Gdy wagi są takie same, każda ze zmiennych oddziałuje na dane zjawisko z taką samą siłą.

Wzorcem jest abstrakcyjny obiekt o najlepszych wartościach cech, antywzorcem abstrakcyjny obiekt o najgorszych wartościach cech. Wzorec dla stymulanty wyznacza się według formuły:

$$z_j^W = \max_i z_{ij}, \quad (4)$$

natomiast antywzorec jako:

$$z_j^A = \min_i z_{ij}. \quad (5)$$

Metoda wzorców polega na wyznaczeniu odległości (względem każdej z cech) poszczególnych obiektów od wzorca. Wykorzystując metrykę euklidesową odległość i -tego obiektu od wzorca ma postać:

$$d_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^d (z_{ij} - z_j^W)^2 w_j}. \quad (6)$$

W celu uzyskania rankingu porządkuje się obiekty ze względu na odległości d_{i0} rosnąco, co oznacza, że na pierwszym miejscu w rankingu będzie ten obiekt, dla którego wartość d_{i0} będzie minimalna.

Miarę rozwoju w ramach tej metody wyznacza się według wzoru:

$$m_i = 1 - \frac{d_{i0}}{d_0}, \quad (7)$$

gdzie d_0 jest odległością między wzorcem i antywzorcem. Wykorzystując metrykę euklidesową odległość między wzorcem i antywzorcem można zapisać w postaci:

$$d_0 = \sqrt{\sum_{j=1}^d (z_j^W - z_j^A)^2 w_j}. \quad (8)$$

Współczynnik korelacji rang Spearmana^c (zwany współczynnikiem korelacji kolejnościowej) jest wykorzystywany głównie do badania siły i kierunku współzależności między cechami porządkowymi. Współczynnik korelacji rang Spearmana przyjmuje wartości liczbowe z przedziału domkniętego $\langle -1, +1 \rangle$. Korelacja dodatnia między badanymi cechami występuje wtedy, gdy ma miejsce zgodność (rang), a korelacja ujemna – gdy uporządkowania są przeciwstawne. Współczynnik rang Spearmana jest obliczany według wzoru:

$$rs = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n d_i^2}{n(n^2 - 1)}, \quad (9)$$

gdzie: $d_i = m_i^{2012} - m_i^{2011}$ stanowi różnicę danego województwa między rangami w okresie 2011 r. i 2012 r., n – liczba analizowanych województw ($n=16$).

^c Sobczyk M., *Statystyka, aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, s. 165-166.

GRUPOWANIE OBIEKTÓW^d

Wyróżnia się dwa typy algorytmów grupowania, tj. hierarchiczne i niehierarchiczne. Metody hierarchiczne prowadzą do utworzenia, ze zbioru badanych obiektów, drzewka połączeń (tzw. dendrogramu), nie wymagają podania liczby skupień, które ustalane są zwykle na końcu analizy przez wyznaczenie arbitralnej wartości progowej odległości wiązania. Metody hierarchiczne ze względu na procedury grupowania można podzielić na aglomeracyjne i deaglomeracyjne. Metoda Warda należy do grupy metod aglomeracyjnych, która charakteryzuje się minimalizacją sumy kwadratów odchyleń od środka ciężkości nowo powstałej grupy między dwoma skupieniami. Głównym założeniem metod niehierarchicznych jest określenie k -skupień. Jedną z nich jest metoda k -średnich, która dzieli populację na k -grup, w taki sposób, aby zminimalizować wielkość wewnątrzgrupowej wariancji. Funkcją kryterium dobroci grupowania obiektów w tej metodzie pełnią tzw. błędy podziału. Klasyczny wariant metody k -średnich zaproponowany przez Hartigana (1975) polega na wstępnym ustaleniu liczby grup, do których zaklasyfikujemy obiekty oraz maksymalną liczbę iteracji poprawiania dobroci grupowania. Ustalany jest stopień ciężkości wstępnych grup obiektów, a następnie do grup przyporządkowujemy obiekty. Dany obiekt przyporządkowany jest do grupy, jeżeli jego odległość od środka ciężkości jest najmniejsza. Wyznaczana jest wartość wyjściowego błędu grupowania obiektów. Natomiast w kolejnym kroku w sposób iteracyjny, przemieszczając obiekty pomiędzy grupami, optymalizujemy wstępną konfigurację grup obiektów, dążąc do minimalizacji błędów grupowania. Dlatego też obliczamy dla pierwszego obiektu zmianę błędu grupowania wynikającą z przyporządkowania go do wszystkich kolejnych grup innych niż ta, w której aktualnie się znajduje. Jeżeli ta zmiana jest nieujemna dla wszystkich kolejnych przyporządkowań danego obiektu, to pozostawiamy go w grupie, w której znajdował się na początku. W przeciwnej sytuacji przemieszczamy obiekt do tej grupy, dla której miernik przyjmuje najmniejszą wartość ujemną. Następnie obliczane są ponownie środki ciężkości grup obiektów, po uwzględnieniu przemieszczania się pierwszego obiektu do innej grupy oraz wyznaczamy nową wartość błędu grupowania. Podobnie sprawdzamy możliwość poprawy dobroci grupowania poprzez przemieszczanie każdego następnego obiektu do innej grupy niż ta, w której znajdował się on we wstępnej fazie grupowania. Jeżeli w tej iteracji nie nastąpiło przemieszczenie obiektów między grupami tzn. że uzyskany został optymalny podział na grupy obiektów. W przeciwnym razie dokonuje się kolejnych iteracji aż do momentu, gdy w danej iteracji nie nastąpiło żadne przemieszczenie między grupami lub do momentu, gdy osiągnięto założoną liczbę iteracji.

^d Grabiński T., *Metody Taksonometrii*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Kraków, 1992.

Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, SGH, Warszawa 2009.

Hortigan J. A. (1975), *Clustering Algorithms, Probability & Mathematical Statistics* John Wiley & Sons Inc.

WYNIKI BADAŃ

Celem analizy jest rozpoznanie terytorialnego zróżnicowania sytuacji osób powyżej 50 roku życia na rynku pracy według województw oraz ich delimitacja. Za jednostkę badania uznano województwo według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS2). Do zrealizowania postawionego celu w badaniu zaproponowano zestaw potencjalnych zmiennych służących do budowy miernika syntetycznego. Wartość progową współczynnika zmienności V_j zmiennych diagnostycznych wyznaczano na poziomie 5%. Następnie rozpoznano stopień skorelowania zmiennych, tzn. pojemność informacyjną każdej zmiennej. Do tego celu zastosowano metodę parametryczną Hellwiga wyznaczając wartość progową współczynnika korelacji równą $r^*=0,7$.

W celu porównywalności otrzymanych wyników analizy do lat poprzednich do budowy syntetycznego miernika wykorzystano zestaw zmiennych, tj.:

- X_1 — stopa bezrobocia według BAEL ($v_1=19,5\%$),
- X_2 — wskaźnik zatrudnienia ($v_2=7,2\%$),
- X_3 — wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym ($v_3=7,8\%$),
- X_4 — udział pracowników najemnych do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia ($v_4=11,8\%$),
- X_5 — udział pracujących w sekcji przetwórstwo przemysłowe do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia ($v_5=21,7\%$),
- X_6 — udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy do 3 miesięcy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia ($v_6=12,3\%$),
- X_7 — udział zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy i więcej do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia ($v_7=22,0\%$),
- X_8 — udział bezrobotnych zarejestrowanych bez stażu pracy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia ($v_8=28,6\%$),
- X_9 — przeciętne wynagrodzenie brutto za październik 2012 r. ($v_9=8,9\%$).

W nawiasach przedstawiono wartości współczynników zmienności V_j .

Ze względu na to, że zmienne wyrażone są w różnych jednostkach miary poddano je standaryzacji. W przypadku destymulant zmienne dodatkowo przemnożono przez (-1).

Wszystkim zmiennym nadano równe wagi. Powyższe cechy statystyczne stanowią składowe zmiennej syntetycznej.

Zasadniczym celem wyznaczenia miernika syntetycznego jest porządkowanie obiektów ze względu na poziom wielo cechowego zjawiska. Miernik syntetyczny pozwala na wyznaczenie i przyporządkowanie analizowanemu zjawisku z ciągu zmiennych diagnostycznych agregatowej jednej miary.

Wyniki analizy zamieszczono w tabl. 1(59). Na podstawie dokonanych obliczeń stwierdzono, że w otrzymanej klasyfikacji na pierwszym miejscu uplasowało się województwo pomorskie z miernikiem na poziomie 0,5883, kolejne miejsce 2 i 3 zajęły województwa: wielkopolskie (0,5844) i lubuskie (0,4893).

Najniższym miernikiem syntetycznym w rankingu odznaczały się województwa: lubelskie (0,1949, również i w 2011 r. województwo zajęło 16 lokatę), podkarpackie (0,2398, spadek o 2 lokaty tj. z 13 na 15) i kujawsko-pomorskie (0,2864, spadek o 3 lokaty, tj. z 11 na 14).

Największe zmiany w rankingu zaobserwowano w województwach: małopolskim (4 pozycja w rankingu za 2012 r., wzrost o 5 lokat w porównaniu z 2011 r.), opolskim (8 pozycja w rankingu za 2012 r., spadek o 5 lokat).

W celu sprawdzenia zgodności uporządkowań otrzymanej klasyfikacji według województw za lata 2011 i 2012, na podstawie syntetycznych mierników wykorzystano współczynnik korelacji rang Spearmana. Mimo istniejących przesunięć lokat województw współczynnik korelacji $r_s = 0,8294$, co świadczy o wysokiej zgodności rankingów.

TABL. 1 (59). RANKING WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2012 R.

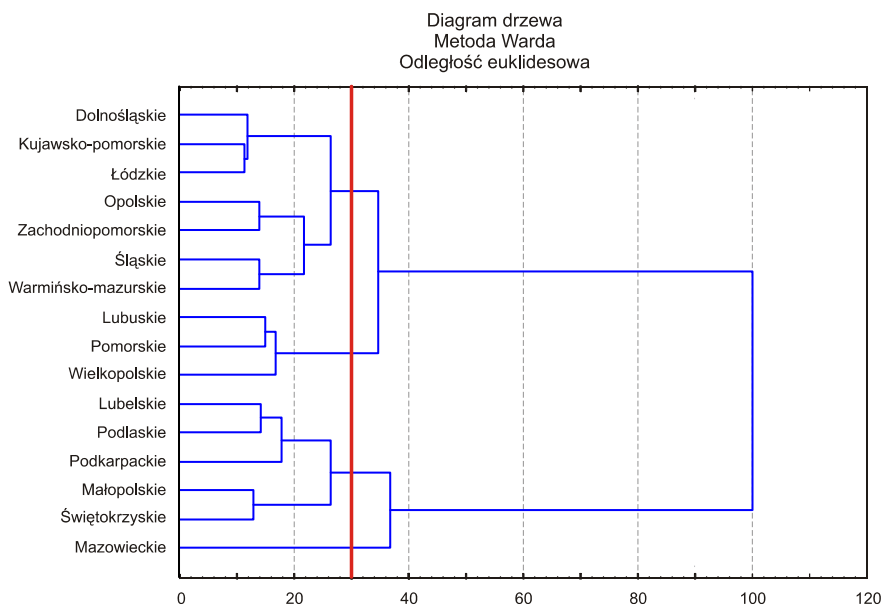
WOJEWÓDZTWA	Zmienne po standaryzacji									Metoda wzorców (odległość euklidesowa)	
	D	S	S	S	S	S	D	D	S		
	waga									miernik syntetyczny	pozycja w rankin- gu/zmiana lokaty w stosunku do 2010 r.
	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111	0,1111		
	stopa bezrobocia (BAEL)	wskaźnik zatrudnienia	wskaźnik zatrudnienia osób z wykształ- ceniem wyższym	udział pracow- ników najem- nych do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia	udział pracujących w sekcji przetwórstwo do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia	udział bezrobotnych zarejestrowa- nych pozosta- jących bez pracy do 3 miesięcy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	udział bezrobotnych zarejestrowa- nych pozosta- jących bez pracy powyżej 24 miesięcy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	udział bezrobotnych zarejestrowa- nych bez stażu pracy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto za 2012 r.		
pomorskie	-0,1121	0,0583	0,1317	0,7471	0,4083	1,0253	1,1796	1,1650	1,1857	0,5883	1(+1)
wielkopolskie	2,0404	0,8128	-0,0188	0,1530	1,1756	0,7798	1,0639	0,6026	0,0157	0,5844	2(-1)
lubuskie	0,6771	-0,2081	0,2572	1,1114	1,2132	1,7030	1,5295	0,9714	-0,9996	0,4893	3(+3)
małopolskie	0,1749	0,1914	0,8092	-0,7979	-1,0310	0,3975	0,1051	0,5129	-0,2019	0,4365	4(+5)
mazowieckie	0,8206	2,3663	1,4364	0,0560	-1,2640	-1,8942	-0,9850	-1,2618	3,1966	0,4315	5(0)
śląskie	-0,1121	-1,7616	0,2572	1,3224	1,2894	-0,1837	0,4023	-0,4350	0,7706	0,4132	6(-2)
dolnośląskie	-1,6906	-0,3412	-0,5206	1,0361	0,3566	0,5226	0,3444	1,2276	0,0898	0,3961	7(0)
opolskie	0,6771	-0,5188	-2,0512	0,6913	0,8135	1,1188	0,7367	0,4870	-0,4764	0,3883	8(-5)
warmińsko-mazurskie	-0,2556	-1,5840	0,5834	0,7719	0,0707	0,7580	0,4078	0,2805	-0,6459	0,3817	9(-1)
świętokrzyskie	-0,6861	0,6797	0,7590	-1,2917	-0,6824	-0,7154	0,0538	-0,8765	0,1426	0,3663	10(+4)
zachodniopomorskie	-0,4709	-0,4744	-1,1730	0,8437	-0,4292	0,3146	0,4109	-0,4864	-0,3629	0,3552	11(+4)
łódzkie	-1,3319	-0,4744	-0,9723	-0,0635	0,5056	-0,8651	-0,1815	1,3440	-0,0740	0,3262	12(-2)
podlaskie	1,0359	0,6353	1,8881	-0,9461	-1,6088	-1,2346	-1,3697	-1,0187	-0,4953	0,3037	13(-1)
kujawsko-pomorskie	-1,7624	-0,9626	-1,2483	-0,1477	1,0378	0,4829	0,0640	0,5138	-0,6218	0,2864	14(-3)
podkarpackie	0,2466	0,5021	-0,4454	-1,3755	-0,0415	-1,1468	-1,9332	-0,8903	-1,0263	0,2398	15(-2)
lubelskie	0,7489	1,0791	0,3074	-2,1104	-1,8137	-1,0628	-1,8287	-2,1361	-0,4967	0,1949	16(0)

S – stymulanta

D – destymulanta

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Wykres 18. GRUPOWANIE WOJEWÓDZTW METODĄ WARDĄ W 2012 R.

Źródło: obliczenia własne; wykonano z wykorzystaniem pakietu komputerowego SPSS 17.0. na podstawie danych GUS.

Wykorzystując hierarchiczne (aglomeracyjne) metody grupowania obiektów za pomocą metody Warda otrzymano dendrogram województw (wykres 18). Na podstawie oceny struktury dendrogramu wyodrębniono 4 grupy województw:

Grupa 1 – dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, opolskie, zachodniopomorskie, śląskie, warmińsko-mazurskie – (7),

Grupa 2 – lubuskie, pomorskie, wielkopolskie – (3),

Grupa 3 – lubelskie, podlaskie, podkarpackie, małopolskie, świętokrzyskie – (5),

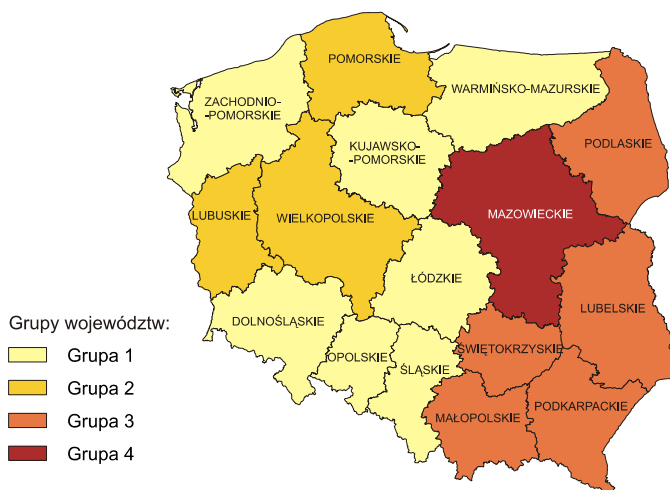
Grupa 4 – mazowieckie – (1).

Wszystkie wyodrębnione grupy województw są wieloelementowe oprócz grupy 4. Najliczniejszym skupieniem jest grupa 1 zawierająca 7 województw.

Wyniki grupowania metodą Warda przedstawiono na mapie 10. Wyraźnie rysuje się terytorialne zróżnicowanie osób powyżej 50 roku życia według województw z uwzględnieniem zmiennych rynku pracy. Na podstawie danych zawartych w tab. 2(60) dokonano charakterystyki uzyskanych grup województw:

Grupa 1 – charakteryzuje się najniższym wskaźnikiem zatrudnienia i wskaźnikiem zatrudnienia wśród osób z wykształceniem wyższym oraz najwyższą stopą bezrobocia.

Mapa 10. ZRÓŻNICOWANIE WOJEWÓDZTW WEDŁUG SYTUACJI OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY W 2012 R.

Grupa 2 – charakteryzuje się najwyższym udziałem: pracowników najemnych do ogółu pracujących, pracujących w sekcji przetwórstwo przemysłowe, bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy do 3 miesięcy do ogółu bezrobotnych oraz najniższym udziałem bezrobotnych zarejestrowanych zarówno powyżej 24 miesięcy, jak i bez stażu pracy oraz najniższą stopą bezrobocia.

Grupa 3 – charakteryzuje się najniższym udziałem pracowników najemnych do ogółu pracujących i przeciętnym wynagrodzeniem brutto oraz najwyższym udziałem bezrobotnych zarejestrowanych powyżej 24 miesięcy.

Grupa 4 – charakteryzuje się najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem brutto i wskaźnikiem zatrudnienia oraz wskaźnikiem zatrudnienia wśród osób z wykształceniem wyższym, a także najwyższym udziałem bezrobotnych zarejestrowanych bez stażu pracy do ogółu bezrobotnych; najniższym zaś udziałem pracujących w sekcji przetwórstwo przemysłowe do ogółu pracujących oraz udziałem zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy do 3 miesięcy.

TABL. 2 (60). WARTOŚCI ŚREDNIE ZMIENNYCH W WYODRĘBNIONYCH GRUPACH I OGÓŁEM

GRUPA	Stopa bezrobocia (BAEL)	Wskaźnik zatrudnienia	Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym	Udział pracowników najemnych do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia	Udział pracujących w sekcji przetwórstwo przemysłowe do ogółu pracujących powyżej 50 roku życia	Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy do 3 miesięcy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Udział bezrobotnych zarejestrowanych bez stażu pracy powyżej 24 miesięcy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Udział bezrobotnych zarejestrowanych bez stażu pracy do ogółu bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto za 2012 r. w zł
1	8,1	29,5	47,9	0,7504	0,1855	0,2570	0,2362	0,0397	3737,24
2	5,9	32,0	51,3	0,7532	0,2004	0,2833	0,1834	0,0333	3823,49
3	6,7	32,9	53,4	0,5907	0,1293	0,2248	0,3092	0,0565	3660,77
4	6,0	36,8	56,5	0,7026	0,1210	0,1901	0,3087	0,0614	4878,19
ŚREDNIA	7,1	31,5	50,8	0,6980	0,1667	0,2477	0,2536	0,0451	3800,82